

**HR HELŚIŃSKA FUNDACJA
PRAW CZŁOWIEKA**

Spis treści

WSTĘP.....	9
I. Działania w Polsce na rzecz polskiego odbiorcy.....	10
Krzewienie praw człowieka poprzez edukację publiczną oraz edukację specjalistyczną.....	10
1. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie.....	10
Dane statystyczne.....	11
Konferencje.....	11
Publikacje.....	11
Zespół.....	11
2. Edukacja poprzez ukazywanie naruszeń praw człowieka poza granicami Polski.....	11
• Tybet.....	11
Konferencje.....	11
Publikacje.....	11
Zespół.....	12
• Konferencja na temat „Więzenie bez krat” o sytuacji pracowników z Korei Północnej w Polsce.....	12
Dane statystyczne.....	12
Publikacje.....	12
Zespół.....	12
3. Cykl wykładów i seminariów nt. Biznes a prawa człowieka – współczesny stan dyskusji.....	12
Statystyka.....	12
Publikacje.....	12
Zespół.....	12
4. Projekty realizowane „dla” bądź „z” młodzieżą i studentami.....	13
• Grupa Horyzont – przeciwko karze śmierci – organizacja afiliowana przy Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz Stowarzyszeniu Młodych Dziennikarzy „Polis” oraz aktywności Stowarzyszenia „Polis” realizowane we współpracy z HFPC.....	13
Dane statystyczne.....	13
Publikacje.....	13
Zespół.....	13
• Projekt Kalejdoskop.....	14
Dane statystyczne.....	14
Zespół.....	14

• Współpraca z Fundacją Uniwersytet Dzieci.....	14
Dane statystyczne.....	14
Zespół	14
• Praktyki i kliniki dla studentów prawa.....	14
- Praktyki ogólne.....	14
Dane statystyczne.....	15
Zespół	15
- Klinika Prawa Niewinność.....	15
Dane statystyczne.....	15
Zespół	15
- Klinika: Prawa człowieka a podatki.....	15
Dane statystyczne.....	16
Publikacje.....	16
Zespół	16
5. Edukacja przedstawicieli zawodów wrażliwych na prawa człowieka	16
• Kursy e-learningowe na temat Praw Człowieka dla nauczycieli	16
Dane statystyczne.....	16
Zespół	16
• Warsztaty: Prawnicy na rzecz dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	16
Dane statystyczne.....	17
Zespół	17
• Prawa uchodźców –prawa człowieka	17
Dane statystyczne.....	17
Zespół	17
• Szkolenia dla funkcjonariuszy publicznych na temat prawa migracyjnego i uchodźczego	18
Dane statystyczne.....	18
Zespół	18
Działania skierowane na dostosowanie przepisów prawa oraz praktyki jego stosowania do standardów praw człowieka w Polsce.....	19
Dane statystyczne Programów Prawnych	19
6. Program Interwencji Prawnej.....	20
Statystyka	20
Publikacje.....	20

Zespół	20
7. Program Spraw Precedensowych	20
Statystyka	21
Konferencje.....	21
Organizacja:	21
Udział w charakterze uczestnika:	21
Publikacje.....	21
Zespół	22
8. Monitoring prac legislacyjnych w obszarze wymiaru sprawiedliwości	22
Dane statystyczne.....	22
Konferencje.....	22
Publikacje.....	22
Zespół	22
9. Obserwatorium Wolności Mediów w Polsce.....	23
Dane statystyczne.....	24
Konferencje.....	24
Publikacje.....	24
Zespół	24
10. Programy Antydyskryminacyjne i skierowane do członków „grup słabszych”	24
• Program Artykuł 32	24
Dane statyczne	25
Konferencje.....	25
Publikacje.....	25
Zespół	26
• Program pomocy prawnej uchodźcom i migrantom.....	26
Dane statyczne	27
Konferencje.....	27
Publikacje.....	27
Zespół	27
• Program: Prawa dziecka	27
Dane statyczne	28
Zespół	28
II. Aktywności “w” i “na rzecz” krajów powstałych po rozpadzie ZSRR	28
11. Wsparcie działań prawnych i informacyjnych na rzecz przestrzegania praw	

człowieka w Białorusi – kontynuacja	28
Dane statyczne	30
Zespół	30
12. Monitoring przestrzegania praw człowieka na okupowanych terytoriach Ukrainy (Krym, obwody Lugański i Doniecki).....	30
Konferencje.....	31
Publikacje.....	31
Zespół	31
13. Udział w Projekcie „Europejskie wsparcie efektywnego monitoringu praw człowieka na Ukrainie Wschodniej” realizowanego przy wsparciu Ministerstwa Spraw Zagranicznych Federalnej Republiki Niemiec”	31
Konferencje.....	32
Publikacje.....	32
Zespół	32
14. Prawa człowieka i aktywizacja – program dla terenów przyfrontowych obwodu Luganskiego.	32
Dane statyczne	33
Zespół	33
15. Wolność dyskusji politycznej i dostęp do informacji - wsparcie niezależnych mediów Krymu	33
Dane statyczne	34
Konferencje.....	34
Publikacje.....	34
Zespół	34
16. Wsparcie dla Chernomorskaja TV and Radio Company	34
Dane statyczne	34
Zespół	35
17. Ochrona i wsparcie dla obrońców praw człowieka w krajach byłego Związku Radzieckiego.....	35
Dane statyczne	36
Konferencje.....	36
Publikacje.....	36
Zespół	37
18. Działania na rzecz wolności od tortur w Centralnej Azji (Kazachstan, Kirgizstan i Tadżykistan)	37
Dane statyczne	38

Publikacje.....	38
Zespół	38
19. Edukacja włączająca warunkiem integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami - program dla Białorusi.....	39
Dane statyczne	39
Zespół	40
20. Partnerstwo warunkiem integracji dla osób żyjących z chorobami zakaźnymi - program dla Białorusi	40
Dane statyczne	40
Zespół	40
21. Projekt „ Współdziałanie władzy lokalnej i NGO. Promocja polskiej demokracji lokalnej na Ukrainie’	40
Dane statystyczne.....	41
Zespół	41
22. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie działania na Wschodzie.	41
Zespół:	41
III. Udział HFHR w kształtowaniu polityk międzynarodowych (Unii Europejskiej oraz innych organizacji międzynarodowych) w zakresie praw i wolności człowieka	42
23. W zakresie wpływania na polityki Unii dotyczące wszystkich jej krajów członkowskich.....	42
• Choroby zakaźne w więzieniach.....	42
Publikacje.....	42
Zespół	42
• Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania: monitoring alternatyw i praktyki sądowej.....	43
Dane statyczne	43
Konferencje.....	43
Publikacje.....	43
Zespół	43
• Praktyka stosowania europejskiego nakazu aresztowania	43
Dane statyczne	43
Konferencje.....	44
Zespół	44
• Europejskie obserwatorium alternatyw dla pozbawienia wolności	44

Konferencje.....	44
Publikacje.....	44
Zespół	44
• Dzieci za kratami. Prawa dzieci pozbawionych wolności: poprawa mechanizmów monitorowania	44
Publikacje.....	44
Konferencje.....	44
K. Wiśniewska, Międzynarodowa konferencja podsumowująca projekt „Dzieci za kratami” – 15 lutego 2016 r., Bruksela	45
Zespół	45
• Mój Prawnik, Moje Prawa. Wzmacnianie praw dzieci w postępowaniach karnych w Unii Europejskiej.....	45
Zespół	45
• Stosowanie detencji dzieci w postępowaniach o udzielenie ochrony międzynarodowej	46
Zespół	46
• Strengthening procedural rights in criminal proceedings: effective implementation of the right to a lawyer/legal aid under the Stockholm Programme	46
Dane statyczne	46
Zespół	46
• Prawa procesowe na posterunkach policji.....	46
Zespół	46
• „ON-THE-MOVE – The reality of free movement for young European citizens migrating in times of crisis”	46
Zespół:	47
• SATORI (“Stakeholders Acting Together On the ethical impact assessment od Research and Innovation”)	47
Konferencje.....	47
Zespół	47
• Badania we współpracy z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA)....	47
Dane statyczne	48
Publikacje.....	48
Zespół	48
24. W zakresie polityki Unii i organizacji międzynarodowych wobec stanu przestrzegania praw i wolności człowieka w Polsce	48
Konferencje.....	49

Publikacje.....	49
Zespół	49
25. W zakresie polityki Unii i organizacji międzynarodowych wobec stanu przestrzegania praw i wolności człowieka w krajach wobec niej zewnętrznych.....	49
Zespół	49
26. Przynależność do Krajowych i Międzynarodowych Sieci NGOs	49
IV, Wzmocnienie fundacji	51
27. Public relations.....	51
Dane statyczne	52
Publikacje.....	52
Zespół	52
28. Opracowanie strategii Fundacji na następne lata w tym strategii fundraisingowej.....	52
Zespół	53
29. Kwartalnik o prawach człowieka HFPC.....	53
Dane statyczne	53
Publikacje.....	53
Zespół	53

WSTĘP

Przygotowując w drugiej połowie 2015 roku strategię działań Fundacji na lata 2016-2017 zdawaliśmy sobie sprawę z możliwych, trudnych i złożonych konsekwencji, jakie dla poziomu przestrzegania praw człowieka w Polsce, ale również w interesującym nas regionie mogą przynieść zarówno spodziewana zmiana władzy w Polsce jak i światowy kryzys migracyjny. Musimy jednak przyznać, iż zwłaszcza jeśli chodzi o zakres, głębokość oraz tempo zmian zachodzących w Polsce to sytuacja nas zaskoczyła. Kryzys konstytucyjny, zapoczątkowany w 2015 roku, rozrósł się w 2016 do niespotykanych wcześniej rozmiarów, stwarzając poważne zagrożenie nie tylko dla rządów prawa w Polsce ale wręcz zagrażając podstawom ustrojowym państwa. Podważanie przez władze ustawodawczą i wykonawczą zdominowane przez jedną siłę polityczną zasady trójpodziału i wzajemnego równoważenia się władz oraz sposób jej kontestowania międzynarodowych zobowiązań Polski stawiało przed nami i stawia nadal bardzo poważne wyzwania. Staraliśmy się na nie odpowiadać wykorzystując dotychczasowe i poszukując nowych instrumentów obrony praw i wolności człowieka.

W raporcie odnosimy się do zrealizowanych przez HFHR w 2016 roku działań pokazując je poprzez realizowane projekty w układzie pięciu działów tematycznych: 1) działań w Polsce (edukacja, monitoring, pomoc prawna), 2) działalności na rzecz krajów powstałych po rozpadzie ZSRR, 3) udziału HFHR w kształtowaniu międzynarodowych polityk dotyczących praw i wolności człowieka oraz 4) działań na rzecz rozwoju organizacji.

I. Działania w Polsce na rzecz polskiego odbiorcy

Krzewienie praw człowieka poprzez edukację publiczną oraz edukację specjalistyczną.

Szeroko pojęte działania edukacyjne w kraju obejmowały przede wszystkim:

- podnoszenie poziomu świadomości społecznej i promowanie praw człowieka przy użyciu wysokiej klasy filmu dokumentalnego;
- szeroką edukację publiczną;
- pracę z młodzieżą; oraz
- wyspecjalizowaną edukację przedstawicieli zawodów wrażliwych na prawa człowieka.

Platformę programową, fundraisingową, organizacyjną i promocyjną dla pierwszej z wymienionych grup działań stanowił Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie, który – zgodnie ze strategią Fundacji – wzbogacony był w 2016 r. o działania czysto edukacyjne (warsztaty dla uczniów w ramach festiwalu objazdowego, materiały edukacyjne do filmów w projekcie „WATCH DOCS. Zrób to sam”). Szeroka edukacja publiczna obejmowała też m.in. cykl wykładów i seminariów „Biznes a prawa człowieka” oraz edukację poprzez ukazywanie naruszeń praw poza granicami Polski (Tybet, Korea Płn.). Wyspecjalizowana edukacja przedstawicieli zawodów wrażliwych na prawa człowieka skierowana była do: prawników (zwłaszcza edukacja kliniczna studentów prawa), nauczycieli oraz funkcjonariuszy publicznych stykających się w swojej pracy z migrantami i uchodźcami.

1. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie

15. Objazdowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie od marca do grudnia 2016 r. odwiedził 40 miejscowości. Festiwal objazdowy został wzbogacony o element czysto edukacyjny – warsztaty dla młodzieży „Internet – bezpieczeństwo, prywatność, wolność słowa”, a także zajęcia o mowie nienawiści i cyberprzemocy oraz o kryzysie migrancko-uchodźczym, prowadzone przez ekspertów fundacji.

W Warszawie przez cały rok realizowany był cykl pokazów „WATCH DOCS na spacerze”.

W 2016 roku zrealizowano też z sukcesem pilotażowy projekt „WATCH DOCS. Zrób to sam” - 7 wybitnych dokumentów udostępniano wszystkim osobom i instytucjom w Polsce chętnym zorganizować publiczny lub prywatny, nieodpłatny pokaz, połączony z debatą lub rozmową. Filmy zostały zaopatrzone przez ekspertów w materiały edukacyjne. Cele projektu zostały osiągnięte – pokazy organizowano w najróżniejszych środowiskach i miejscach, od mieszkań prywatnych, wiejskich świetlic i bibliotek, przez domy i ośrodki kultury, kawiarnie, kluby, przestrzeń publiczną (np. rynek w Lubartowie), szkoły wszystkich szczebli, zakłady karne i organizacje pozarządowe, po duże instytucje kultury.

16. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie odbył się w Warszawie w dniach 9 – 15 grudnia 2016 r. W programie znalazło się 59 filmów w 9 sekcjach programowych. Projekcjom towarzyszyły prezentacje, spotkania z twórcami i ekspertami, wykład mistrzowski Baraka Heymanna, wystawa fotografii kolektynu Sputnik Photos „Stracone terytoria: Osad” w CSW Zamek Ujazdowski, debaty panelowe: „Populizm. Reaktywacja”, „Rekonstrukcja. Polityka pamięci”, „Walka o przetrwanie – społeczność jazydów wobec prześladowań ISIS”, „Dziennikarze w zagrożeniu” oraz konferencja o równości płci w europejskim przemyśle filmowym. Nagrodę im. Marka Nowickiego odebrał

szwedzki dokumentalista irańskiego pochodzenia Nima Sarvestani, gościem honorowym festiwalu był również Jonathan Littell. Projekcje odbywały się w ośmiu salach w kinie Muranów, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Kinie Antropos w Państwowym Muzeum Etnograficznym i w Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN.

Zmiana partnerów festiwalu WATCH DOCS on-line – w 2016 roku zostali nimi Onet i radio TOK FM – zaowocowała największym od lat sukcesem frekwencyjnym naszych pokazów internetowych – przez dwa tygodnie w grudniu osiem udostępnionych filmów obejrzało łącznie prawie 70 000 widzów.

Dane statystyczne

23.101 - liczba widzów festiwalu objazdowego

69.577- liczba widzów festiwalu on-line

16.139 - frekwencja 16. MFF WATCH DOCS w Warszawie

236 - liczba seansów zorganizowanych w ramach WATCH DOCS. Zrób to sam

74 - uczestników Konferencji MISSING CREATIVITY...

Konferencje

MISSING CREATIVITY. Gender Equality in the European Film Industry: Focus on Poland and Beyond, konferencja towarzysząca 16. MFF WATCH DOCS, organizator Eurimages we współpracy z EWA Network i Stowarzyszeniem Kobiet Filmowców, CSW Zamek Ujazdowski,

Publikacje

Program 16.MFF WATCH DOCS – 5700 szt

Katalog 16. MFF WATCH DOCS. – 2000 szt.

Zespół

Maciej Nowicki, Konrad Wirkowski, Tadeusz Strączek, Marta Szuchnicka, 200 wolontariuszy

2. Edukacja poprzez ukazywanie naruszeń praw człowieka poza granicami Polski

• Tybet

Aktualizowano stronę HFPC, zawierającą teksty źródłowe i raporty o sytuacji w Tybecie, udostępniając ponad 270 nowych dokumentów; prowadzono codzienny serwis informacyjny w mediach społecznościowych. Utrzymywano kontakt z mediami, dostarczano materiały do artykułów, brano udział w audycjach. Uczestniczono w seminariach, prowadzono wykłady, współpracowano z organizacjami tybetańskimi. Systematycznie dostarczano raporty parlamentarzystom oraz MSZ, apelując o podjęcie konstruktywnych działań; pomagano w powołaniu Zespołu Polsko-Tybetańskiego w Sejmie i w realizacji jego inicjatyw. Akredytowano Tybetańczyków, którzy dzięki temu mogli uczestniczyć w pracach Rady Praw Człowieka ONZ. Pomagano w organizacji i zapewniono tłumaczenie podczas wizyty Dalajlamy we Wrocławiu. Przetłumaczono i przygotowano do wydania książkę o samospaleniach Tybetańczyków; pomagano wybrać i przetłumaczono film na festiwal. Pomagano organizować pomoc dla więźniów politycznych w Tybecie oraz ich rodzin.

Konferencje

International Campaign for Tibet; Amsterdam, Waszyngton.

Publikacje

Oser: Tybet płonie, Wydawnictwo Akademickie Dialog

Zespół

Adam Kozieł

- Konferencja na temat „Więzenie bez krat” o sytuacji pracowników z Korei Północnej w Polsce.

27 czerwca wspólnie z Database Center for North Korean Human Rights (NKDB) z Korei Południowej zorganizowano konferencję poświęconą przestrzeganiu praw człowieka pracowników z Korei Północnej przebywających w Polsce. Podczas konferencji został przedstawiony raport NKDB dotyczący przestrzegania praw człowieka pracowników z Korei Północnej wysyłanych do Polski. Dyskusja dotyczyła m.in. ich warunków pracy i życia oraz naruszeń ich praw pracowniczych i praw człowieka a także wypracowania rekomendacji.

W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele m.in Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Państwowej Inspekcji Pracy, Straży Granicznej, akademicy i dziennikarze a także eksperci NKDB i HFPC. Przez wiele miesięcy po konferencji temat pracowników z Korei Północnej w Polsce powracał w mediach (szczególnie zagranicznych) a my byliśmy wielokrotnie proszeni o komentarze.

Dane statystyczne

83 – uczestnicy konferencji

Publikacje

- Artykuł w „Kwartalniku o prawach człowieka HFPC” pt. „Jak wygląda życie pracowników z Korei Północnej w Polsce? Podsumowanie konferencji «Więzenie bez krat»” (numer w trakcie przygotowania)

Zespół

Marta Borucka

3. Cykl wykładów i seminariów nt. Biznes a prawa człowieka – współczesny stan dyskusji

W ramach projektu, realizowanego przez nas wspólnie z Polską Radą Biznesu - odbyło się 10 wykładów otwartych (oraz jeden zamknięty – dla członków Polskiej Rady Biznesu) połączonych z dyskusją na tematy z pogranicza biznesu i ochrony praw człowieka. Celem projektu było zrekonstruowanie współczesnego stanu dyskusji wokół praw człowieka w kontekście funkcjonowania biznesu oraz przekazanie uczestnikom wiedzy na temat wyzwań jakie przed biznesem stawiają prawa człowieka. Ważnym elementem programu okazały się efekty zorganizowanego w jego ramach okrągłego stołu dotyczącego prac nad krajowym planem wdrażania Wytycznych ONZ w Sprawie Biznesu i Praw Człowieka

Statystyka

20 - średnia liczba uczestników na wykładach

Publikacje

- A. Ploszka (red.), „Biznes a prawa człowieka – współczesny stan dyskusji” e-book

Zespół

A.Ploszka

4. Projekty realizowane „dla” bądź „z” młodzieżą i studentami

- Grupa Horyzont – przeciwko karze śmierci – organizacja afiliowana przy Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz Stowarzyszeniu Młodych Dziennikarzy „Polis” oraz aktywności Stowarzyszenia „Polis” realizowane we współpracy z HFPC.

W ramach koordynacji **Kampanii Rady Europy „Bez nienawiści”** w Polsce odbyły się m.in.

- szkolenie młodych aktywistów i edukatorów (propagowanie podręcznika RE „Zakładki”),
- działania publiczne online i offline (happeningi, zgromadzenia publiczne, malowanie murali itp.)

- warsztaty dla uczniów i młodzieży w szkołach i ośrodkach kultury.

- szkolenia dla prawników pt. „Jak ciekawie uczyć prawa nie-prawników? (z RPO i Stowarzyszeniem im. Z. Hołdy).

W obszarze tematycznym grupy „**Horyzont**”:

- szkolenie dla Służby Więziennej, promujące doświadczenia „Polis” w pracy z więźniami metodą gazet edukacyjnych (na zaproszenie miesięcznika Służby Więziennej „Forum penitencjarne”),

- szkolenia dla wolontariuszy, organizacji pozarządowych i Służby Więziennej z Polski, Grecji i Węgier w ramach programu uczelni wyższej Collegium Civitas E.U.R.O.P.E. (European Union Rapprochement for Offenders and Pupils Education, Europe for Citizens),

Wśród **innych działań** na szczególną uwagę zasługują:

- **Noc Świątyni**: druga edycja projektu mającego na celu ukazanie różnorodności religijnej i umożliwienie wszystkim chętnym wizytę w meczecie, synagodze, kościele i wielu innych świątyniach różnych religii w Warszawie, które w tę jedną noc w roku otwierają się na zwiedzających.

- **Multimedia dla liderów** – roczny cykl spotkań dla licealistów i gimnazjalistów warszawskich szkół rozwijający umiejętności pracy w zespole i działania na rzecz dobra wspólnego oraz wykorzystania w działaniach nowych technologii

Dane statystyczne

- ponad **100 instytucji i organizacji** liczebność Koalicji przeciw mowie nienawiści,
- **400 osób** uczestniczyło w działaniach edukacji publicznej i młodzieżowej
- **200 nauczycieli** uczestniczyło w projekcie promującym podręcznik Rady Europy „Zakładki. Przeciwdziałanie mowie nienawiści w sieci poprzez edukację o prawach człowieka” (Bookmarks, a manual for combating hate speech through human rights education),
- **150 uczestników i uczestniczek** warsztatów o pracy z
- **400 uczniów i uczennic** uczestniczących w warsztatach,
- **Ponad 3000 osób** odwiedziło przynajmniej 1 z 12 świątyni w trakcie Nocy Świątyni w Warszawie

Publikacje

publikacja z dobrymi praktykami Kampanii bez Nienawiści https://beznienawisci.pl/wp-content/uploads/2016/09/Dobre_praktyki.pdf,

e-learning dla kadry pedagogicznej na temat mowy nienawiści

(<http://elearning.beznienawisci.pl/>),

Zespół

Członkini honorowa „Polis” Halina Bortnowska-Dąbrowska oraz członkowie i sympatycy

Stowarzyszenia, w tym Maciej Sopyło, Zuzanna Piechowicz, Jan Dąbkowski, Berenika Anders, Barbara Jędrzejczyk, Zbigniew Bujak, Aleksandra Żegota, Łukasz Anders, Jolanta Steciuk, aktywiści Kampanii „Bez nienawiści”.

- [Projekt Kalejdoskop.](#)

Prowadziliśmy ekspercki nadzór nad projektem „Kalejdoskop” realizowanym przez Fundację Mederi . Kalejdoskop” to 1,5 roczny projekt edukacyjny dotyczący praw dziecka/człowieka przeznaczony dla wychowanków 3 ośrodków socjoterapii. Celem projektu było dostarczenie wychowankom ośrodków podstawowej wiedzy dot. praw człowieka oraz praw dziecka w atrakcyjny metodycznie sposób. Obok konsultacji, zajęć oraz strony internetowej efekt projektu to także opracowane teksty merytoryczne dotyczące takich zagadnień jak np. prawo szkolne, procedury zdawania egzaminów, procedury odwoływania się w przypadku naruszenia praw ucznia, poradnik dla uczniów i biblioteka z materiałami edukacyjnymi i scenariuszami zajęć dla nauczycieli.

[Dane statystyczne](#)

20 nauczycieli/wychowawców

60 uczniów z 3 podwarszawskich ośrodków socjoterapii

[Zespół](#)

Elżbieta Czyż

- [Współpraca z Fundacją Uniwersytet Dzieci.](#)

Nawiązano współpracę z Fundacją Uniwersytet Dzieci, której główną misją jest utrzymanie u dzieci szkół podstawowych i gimnazjów wysokiego poziomu zainteresowania światem i chęci eksplorowania nowych obszarów wiedzy.

W ramach współpracy przeprowadzono wykłady na temat praw człowieka oraz działalności organizacji typu watch dog dla młodzieży z trzech ośrodków (Warszawy, Wrocławia i Olsztyna). Rozpoczęto prace nad uruchomieniem w ramach stałej oferty Fundacji Uniwersytet Dzieci modułu programowego poświęconego prawom człowieka, który realizować będą współpracownicy HFPC z naszym nadzorem eksperckim.

[Dane statystyczne](#)

480 – uczestników wykładów

[Zespół](#)

Elżbieta Czyż, Agnieszka Chmielecka

- [Praktyki i kliniki dla studentów prawa](#)
- [Praktyki ogólne](#)

Praktykanci odbywali praktykę w ramach zespołu wstępnej analizy spraw Fundacji. Do obowiązków praktykantów należała analiza spraw wpływających do Fundacji pod kątem identyfikacji zagadnienia prawnego oraz ewentualnego naruszenia praw człowieka, konsultacja sprawy z prawnikami Fundacji i przygotowanie projektów pism i opinii prawnych. Ponadto studenci brali udział wspólnie z prawnikami Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w spotkaniach z jej klientami oraz byli obserwatorami z ramienia Fundacji w sprawach rozpoznawanych przed sądami powszechnymi, administracyjnymi, Sądem Najwyższym i Trybunałem Konstytucyjnym.

Praktykanci odbywający praktyki w okresie wakacyjnym uczestniczyli poza standardowymi

obowiązkami w wydarzeniach współorganizowanych z Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich, m.in. we wspólnych warsztatach dot. opracowania wzorów pouczeń w postępowaniu karnym oraz wyjściach na „Niewidzialną Wystawę”.

W trakcie praktyk semestralnych studenci przebywali w HFPC 8 godzin dziennie w wybranym przez siebie dniu tygodnia (łącznie ok. 120 godzin praktyk), w czasie praktyk wakacyjnych natomiast przebywali w Fundacji przez wybrany miesiąc w dniach powszednich w wymiarze 8 godzin dziennie (łącznie ok. 160 godzin).

Dane statystyczne

- 66 osób odbyło praktyki w dziale prawnym HFPC w 2016 r. z tego 32 z Uniwersytetu Warszawskiego a 34 z innych uczelni w kraju)
- 25 osób w ramach praktyk w semestrze „letnim” 2015/2016;
- 15 osób w ramach praktyk „wakacyjnych” (lipiec, sierpień, wrzesień 2016);
- 26 osób w ramach praktyk w semestrze „zimowym” 2016/2017.

Zespół

Jarosław Jagura Michał Kopczyński

- Klinika Prawa Niewinność

W 2016 r. Klinika Prawa „Niewinność” podjęła współpracę z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. W jej rezultacie, od stycznia tego roku WPiA UW uruchomił wykład specjalizacyjny pod nazwą „Innocence Project: Przeciwdziałanie Niesłusznym Skazaniom”, w ramach którego kilkunastu studentów prawa analizuje, pod okiem pracowników naukowych Uniwersytetu, wybraną sprawę karną, w której mogło dojść do niesłusznego skazania. Rezultaty ich pracy wykorzystywane są następnie w działaniach litygacyjnych Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Dla przykładu, wyniki analizy dwóch pierwszych spraw przeanalizowanych w ramach zajęć posłużyły nam do wniesienia skargi do ETPC oraz wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich z prośbą o wniesienie kasacji na korzyść osoby skazanej na 25 lat pozbawienia wolności.

Ponadto od października 2016 r. prowadzimy we współpracy z Uniwersytetem Warszawskim zajęcia dydaktyczne poświęcone tematyce niesłusznym skazań w ramach Kliniki Prawa WPiA. W zajęciach tych bierze udział 10 studentów prawa.

W 2016 r. Klinika Prawa „Niewinność” nawiązała także stałą współpracę z międzynarodową kancelarią „DLA Piper”, która zadeklarowała pomoc *pro bono* dla osób niesłuszenie skazanych.

Dane statystyczne

35 studentów prawa zaangażowanych w prace projektach HFPC poświęconych tematyce niesłusznym skazań.

19 obserwacji procesu przed SR, 9 przed SO i 1 przed SA

Zespół

Marcin Wolny, Maria Ejchart Dubois, Piotr Kładoczny

- Klinika: Prawa człowieka a podatki

W 2016 roku istotnym przedmiotem prac w klinice była problematyka umorzeń zaległości podatkowych, zwłaszcza zaś kwestia dyskrecjonalności organów władzy publicznej w tym zakresie (właściwy przepis ustawy Ordynacja Podatkowa stanowi, że organ po spełnieniu przez

podatnika określonych przesłanek może umorzyć zaległość). Przystąpiliśmy w tej sprawie do jednego postępowania sądowego w charakterze organizacji społecznej (przed WSA w Łodzi), zaś w innym (przed Naczelnym Sądem Administracyjnym) złożyliśmy opinię przyjacielu sądu. Oba postępowania zakończyły się po naszej myśli tj. sądy wskazały, że władza dyskrecyjna nie ma charakteru nieograniczonego.

Problematyki umorzenia zaległości podatkowych dotyczyła także przygotowana w ramach prac kliniki publikacja: „Umorzenie zaległości podatkowych. Praktyczny przewodnik”, wydana dzięki wsparciu pro bono wydawnictwa CH Beck.

Dane statystyczne

Liczba uczestników: 12

Liczba spraw indywidualnych: 10

Liczba opinii prawnych do projektów aktów prawnych złożona w ramach konsultacji społecznych: 1

Liczba spraw, w których analizowane są strategiczne problemy z zakresu prawa podatkowego, w celu wystosowania pisma interwencyjnego do organów państwa: 3

Publikacje

Umorzenie zaległości podatkowych. Praktyczny przewodnik

<http://www.hfhr.pl/publication/umorzenie-zaleglosci-podatkowych-praktyczny-przewodnik/>

Analizy i rekomendacje: Skarga pauliańska a zobowiązania podatkowe

<http://www.hfhr.pl/analizy-i-rekomendacje-skarga-paulianska-a-zobowiazania-podatkowe/>

Zespół

Adam Ploszka – koordynator programu

Merytoryczny nadzór mec. Robert Krasnodębski z kancelarii Weil, Gotshal & Manges.

5. Edukacja przedstawicieli zawodów wrażliwych na prawa człowieka

- Kursy e-learningowe na temat Praw Człowieka dla nauczycieli

Przeprowadziliśmy pilotażowy program e-learningowy „Prawa człowieka na co dzień” dla wybranych nauczycieli WOS i historii. Celem pilotażu było sprawdzenie jakości materiałów, metod ich prezentacji i zainteresowania uczestników.

Od września 2016 ruszył właściwy półroczny program e-learningu „Prawa człowieka na co dzień” Zgłosiło się ponad 300 osób. Przyjęliśmy 100, pozostałym proponując udział w 2017.

Dane statystyczne

20 uczestników pilotażowej 0. Edycji programu e-learningowego

100 uczestników 1. edycji programu e-learningowego

Zespół

Elżbieta Czyż, Agnieszka Kłosowska, Agnieszka Chmielecka

- Warsztaty: Prawnicy na rzecz dzieci z niepełnosprawnością intelektualną

Wraz z Mental Disability Advocacy Center zrealizowaliśmy projekt „Udział dzieci z niepełnosprawnościami intelektualnymi w postępowaniach – standardy prawne i praktyczne

umiejętności”. Celem projektu było zaktywizowanie prawników jako potencjalnych reprezentantów dzieci z niepełnosprawnościami intelektualnymi w postępowaniach, tak aby poszerzać dostęp tych dzieci do wymiaru sprawiedliwości.

W trakcie dwóch szkoleń adresowanych do radców prawnych i adwokatów, eksperci HFPC przekazywali wiedzę na temat rodzajów naruszeń praw człowieka, z jakimi stykają się dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, najważniejszych standardów praw człowieka na poziomie krajowym i międzynarodowym oraz dostępnych środków ochrony prawnej.

Dane statystyczne

Łącznie 20 uczestników

Zespół

Joanna Smętek, Małgorzata Szuleka

- [Prawa uchodźców – prawa człowieka](#)

W ramach trzech ścieżek tematycznych projektu: a) Prawa uchodźców – prawa człowieka, b) Włącz różnorodność, c) Obalamy mity - w ciągu pierwszych czterech miesięcy 2016 szkoliliśmy przedstawicieli organów administracji rządowej i samorządowej różnego szczebla, pracowników służb mundurowych, szkół i innych placówek oświatowych, instytucji kształcenia kadr nauczycielskich, służby zdrowia oraz organizacji pozarządowych, które pracują z cudzoziemcami lub w obszarze integracji.

Uaktualniliśmy nasze wcześniejsze publikacje: „Ja w procedurze uchodźczej”, „Status uchodźcy – ochrona uzupełniająca w Polsce – co dalej”, „Cudzoziemcy w Polsce. Podręcznik dla funkcjonariuszy publicznych”. Publikacje wydano drukiem oraz jako e-booki, w j. polskim, arabskim, angielskim i ukraińskim i rozesłano do: instytucji publicznych, NGOs i osób zainteresowanych.

Projekt realizowaliśmy w partnerstwie z Nadbużańskim Stowarzyszeniem Edukacyjnym i Polskim Instytutem Mediacji i Integracji Społecznej.

Dane statystyczne

1. 27 szkoleń, w których wzięły udział 463 osoby. Łączna liczba godzin dydaktycznych – 248.

2. Drukiem wydano:

„Ja w procedurze uchodźczej”, w j. arabskim – 1000 szt., w j. angielskim – 1000 szt.

„Status uchodźcy – ochrona uzupełniająca w Polsce – co dalej”, w j. arabskim – 1000 szt., w j. angielskim – 1000 szt.

„Cudzoziemcy w Polsce. Podręcznik dla funkcjonariuszy publicznych” – 2000 szt. w j. polskim.

W czasie realizacji projektu rozesłano 2979 publikacji, pozostałe są dystrybuowane na bieżąco w siedzibie HFPC.

W formie e-booka dodatkowo ukazały się dwie pierwsze publikacje w j. polskim oraz ukraińskim (łącznie 4 wersje językowe) oraz ostatnia publikacja w j. polskim

Zespół

Agnieszka Krawczak-Chmielecka, Marta Szczepanik, Daniel Witko, Marta Górczyńska, Jacek Białas.

- Szkolenia dla funkcjonariuszy publicznych na temat prawa migracyjnego i uchodźczego .

W ramach tego projektu stanowiącego swego rodzaju kontynuację projektu Prawa uchodźcy-prawa człowieka, przygotowywano i zrealizowano 8 szkoleń dla funkcjonariuszy publicznych: pracowników Urzędu St. Miasta Warszawy oraz Policji (Centrum Szkolenia Policji, Komenda Miejska Policji w Mońkach). Ponadto w ramach projektu zaktualizowano podręcznik dla funkcjonariuszy publicznych obejmujący polskie prawo migracyjne.

[Dane statystyczne](#)

8- szkoleń

149 przeszkolonych funkcjonariuszy i urzędników samorządowych

[Zespół](#)

Agnieszka Krawczak-Chmielecka, Marta Szczepanik, Daniel Witko, Marta Górczyńska, Jacek Białas

Działania skierowane na dostosowanie przepisów prawa oraz praktyki jego stosowania do standardów praw człowieka w Polsce.

Podstawowym czynnikiem wpływającym na aktywność naszych programów prawnych była zmiana władzy w Polsce i jej aktywność ustawodawcza. Dlatego też w większym stopniu koncentrowaliśmy się na sporządzaniu i przedstawianiu organom państwowym opinii dotyczących projektowanych przez nie aktów prawnych. Klimat polityczny spowodował też wzrost liczby naszych interwencji w sprawach dyskryminacyjnych, a zwłaszcza dotyczących cudzoziemców. Poza tym zwiększyło się znaczenie gwarancji procesowych tak w sprawach karnych, jak i administracyjnych. Stąd wzięła się koncentracja naszych działań na prawie do sądu i rzetelnego procesu, który i tak pozostawał od lat jednym z priorytetów programów prawnych.

Dane statystyczne Programów Prawnych

Wpływ listów	5904
W tym	
Nowe listy	1669
Wysyłka	2032
Osoby przyjęte na dyżurze	666
Monitoring procesów:	118
w tym:	
Sądy Rejonowe	46
Sądy Okręgowe	34
Sądy Apelacyjne	17
Sąd Najwyższy	3
ETPCz	10
NSA	3
WSA	1
TK	4

6. Program Interwencji Prawnej

W sprawozdawanym okresie działania PIP koncentrowały się wokół legalności działań funkcjonariuszy publicznych w zakresie najbardziej podstawowych praw człowieka. Przede wszystkim interesowały nas przypadki dotyczące przekroczenia prawa podczas interwencji funkcjonariuszy Policji oraz innych służb mundurowych, prawo do wolności osobistej (w tym w szczególności legalność stosowania tymczasowego aresztowania) i przestrzeganie praw osób pozbawionych wolności.

Oprócz interwencji w sprawach indywidualnych przeprowadziliśmy szkolenia funkcjonariuszy oraz słuchaczy Szkoły Policji w Legionowie dotyczące zakazu tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania.

Ponadto naszym priorytetem był monitoring prawa do rzetelnego procesu, w ramach którego odbyliśmy 63 obserwacje rozpraw sądowych na terenie całego kraju.

Reagowaliśmy także na doniesienia dotyczące różnych innych spraw zgłaszanych przez naszych klientów – tam gdzie dostrzeżliśmy możliwość wystąpienia naruszeń praw człowieka.

Statystyka

W ramach PIP obserwacją objęte zostały procesy sądowe, w których dostrzeżliśmy możliwość naruszenia art. 6 EKPC pod kątem przestrzegania prawa do rzetelnego procesu – w sumie odbyły się 63 obserwacje na terenie całego kraju.

Publikacje

Piotr Kubaszewski, Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w trzy lata po jej wejściu w życie – raport z praktyki stosowania [w:] Tomasz Bekrycht (red.), Aksjologiczne, medyczne i prawne aspekty legalizacji narkotyków miękkich, Folia Iuridica, numer 76, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2016, s. 113-140.

Zespół

dr Piotr Kładoczny – koordynator programu, od 1 września 2015 r. szef działu prawnego HFPC,

Piotr Kubaszewski – prawnik, od 1 września 2015 r. koordynator programu,

Oliwia Sentysz – prawnik od 1 listopada 2015 r.

7. Program Spraw Precedensowych

Prawo do sądu i rzetelnego postępowania to wciąż najczęstszy obszar aktywności Programu Spraw Precedensowych.

Najważniejszą sprawą z tego zakresu była sprawa Baka przeciwko Węgrom, w której w czerwcu 2016 r. rozstrzygnięcie wydała Wielka Izba ETPC, a w której złożyliśmy opinię przyjaciela sądu. Trybunał orzekł, że odwołanie Andrása Baki ze stanowiska prezesa węgierskiego Sądu Najwyższego w 2011 r. odbyło się niezgodnie z Europejską Konwencją Praw Człowieka. Trybunał stwierdził, że doszło do naruszenia prawa do sądu oraz wolności słowa skarżącego. W swoim orzeczeniu Trybunał powoływał się właśnie na naszą opinię. Rozstrzygnięcie ETPC może mieć niebagatelne znaczenie także dla aktualnych spraw i dyskusji prowadzonych w Polsce, gdyż stwierdzono w nim, że kwestie związane ze stosunkiem służbowym sędziego nie są wyłączone spod gwarancji rzetelnego procesu wynikających z art. 6 EKPC.

Z prawem do sądu i rzetelnego procesu wiąże się także inna sprawa, w której złożyliśmy opinię przyjaciela sądu. Od blisko czterech lat monitorujemy bowiem wykonanie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Kędzior przeciwko Polsce, w którym po raz pierwszy stwierdzono, że polskie przepisy dotyczące procedury umieszczania w domach pomocy społecznej nie spełniają standardów ochrony praw człowieka. W 2016 r. zapadło rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego w tym zakresie. Postępowanie przed TK dotyczyło dwóch przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Trybunał podkreślił, że niekonstytucyjność analizowanych przepisów jest rażąca. Przepisy ingerowały w najbardziej podstawowe prawa jednostki, takie jak wolność osobista i ochrona godności ludzkiej.

Coraz częściej w ramach Programy podejmujemy działania litygacyjne w sprawach z zakresu prawa do życia oraz ochrony zdrowia. W tym roku nasza aktywność dotyczyła:

- braku odpowiedniego ukształtowania systemu ochrony zdrowia w celu zabezpieczenia zabiegów ratujących życie;
- wykluczenia pacjenta z programu lekowego;
- braku zapewnienia dostępu do nowatorskiego leczenia;
- braku efektywnego śledztwa w sprawie śmierci osoby najbliższej;
- braku odpowiedniego wyjaśnienia przyczyn śmierci osoby pozbawionej wolności;
- śmierci w trakcie interwencji policyjnej.

Ponadto prowadziliśmy sprawy z zakresu wolności ekspresji, prawa do informacji publicznej, prawa własności oraz praw socjalnych.

Statystyka

14 opinii *amicus curiae* w sprawach przed Trybunałem Konstytucyjnym, Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, sądami powszechnymi i administracyjnymi;

- 10 spraw przed ETPCz;
- 5 skarg do międzynarodowych trybunałów;
- 4 sprawy przed Trybunałem Konstytucyjnym;
- 5 opinii legislacyjnych;
- 5 udział w sprawach w charakterze organizacji społecznej;
- 35 udziałów w rozprawach przed sądami krajowymi;
- 15 pism interwencyjnych

Konferencje

Organizacja:

Udział w charakterze uczestnika:

K. Wiśniewska - ECHR LITIGATORS' MEETING – grudzień 2016 r.

Publikacje

M. Kopczyński, K. Wiśniewska, JAK INFORMOWAĆ W POSTĘPOWANIU KARNYM? Polskie prawo i praktyka a standardy europejskie, Warszawa 2016 r.;

M. Kopczyński, K. Wiśniewska, „Praca więźniów - między przywilejem a przymusem”, Analizy i Rekomendacje nr 4/2016;

M. Szwed, „Działalność deweloperów a Europejska Konwencja Praw Człowieka” [w:] „Wpływ Europejskiej Konwencji Praw Człowieka na funkcjonowanie biznesu”, red.

A. Bodnar, A. Płoszka, Warszawa 2016

Zespół

adw. Katarzyna Wiśniewska – koordynatorka
Marcin Szwed, LL.M.
Michał Kopczyński
Nadzór merytoryczny: dr Piotr Kładoczny

8. Monitoring prac legislacyjnych w obszarze wymiaru sprawiedliwości

W związku ze zmianą władzy w Polsce w 2015 r. gwałtownie wzrosło znaczenie działań w ramach bieżącego monitoringu działalności legislacyjnej Parlamentu i Rządu dotyczącej ochrony praw człowieka w Polsce – w szczególności zmian dotyczących instytucji związanych z wymiarem sprawiedliwości. Intensywnie próbowaliśmy się przebić ze standardami praw człowieka poprzez opracowania opinii prawnych, dopominanie się o organizowanie konsultacji społecznych proponowanych zmian, udział w posiedzeniach komisji parlamentarnych w charakterze zaproszonych ekspertów, organizację seminariów tematycznych wreszcie opracowywanie analiz o charakterze policy papers.

Monitoringiem objęliśmy w szczególności – zmianę ustawy o Policji, projekt ustawy antyterrorystyczną, zmianę ustawy o obrocie ziemią rolną, zmiany ustaw o Trybunale Konstytucyjnym, zmianę Prawa o zgromadzeniach, ustawę obniżającą emerytury pracownikom służb mundurowych (tzw. „dezubekizacyjną”), ustawę o komisji reprivatyzacyjnej (mającą weryfikować m.in. przyznane już wcześniej tytuły własności). Złożyliśmy również trzy opinie amicus curiae w ramach postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Skierowaliśmy także ok. 10 wystąpień generalnych do organów władzy publicznej związanych z diskutowanymi zmianami prawa.

Uczestniczyliśmy również w dwóch spotkaniach z Komisją Wenecką – dotyczących zmian ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (luty 2016) oraz zmiany ustawy o Policji (kwiecień 2016 r.).

Dane statystyczne

18 opinii prawnych dotyczących projektów ustaw procedowanych w Parlamencie lub przez Radę Ministrów.

Konferencje

Seminaria tematyczne dotyczące: uprawnień służb specjalnych i policyjnych (kwiecień 2016 r.), ustawy dezubekizacyjnej i komisji reprivatyzacyjnej (grudzień 2016 r.)

Publikacje

Marcin Szwed, Nowelizacja postępowania przed sądami administracyjnymi

Barbara Grabowska-Moroz, Artur Pietryka, Służby specjalne, policyjne i skarbowe a prawa człowieka – kierunki niezbędnych zmian legislacyjnych

A. Brudnoch, Status zawodowych kuratorów sądowych w polskim wymiarze sprawiedliwości

A. Pietryka, Przewlekłość jako problem strukturalny w Polsce

Zespół

Barbara Grabowska-Moroz

Marcin Wolny

Aleksandra Brudnoch (do kwietnia 2016 r.)

9. Obserwatorium Wolności Mediów w Polsce

Wprowadzane przez władze w 2015 i 2016 roku zmiany legislacyjne, stanowią, naszym zdaniem, istotne zagrożenie dla wolności słowa. Spowodowało to zwiększenie naszego zaangażowania w działania rzecznicze (głównie poprzez przygotowywanie opinii do projektów aktów prawnych, a także poprzez wystąpienia publiczne, organizację debat etc.). Głównym zagadnieniem, którego dotyczyła nasza działalność, była reforma mediów publicznych ale także wprowadzenie możliwości blokowania stron internetowych w celu zwalczania terroryzmu, ograniczeń dla wolności debaty historycznej i wprowadzenia przepisów odnoszących się do ochrony dobrego imienia Rzeczypospolitej Polskiej oraz Narodu Polskiego, a także wprowadzenia odpowiednich regulacji chroniących sygnalistów.

Odnotowaliśmy także większą niż w poprzednich latach liczbę incydentów zagrażających wolności słowa, na które reagowaliśmy, m.in. wysyłając pisma interwencyjne, kierując apele, listy otwarte, wydając stanowiska. W szczególności dotyczyły one takich zagadnień jak: zapowiedź wprowadzenia rygorystycznych ograniczeń dla relacjonowania prac Sejmu przez media, informacji o inwigilacji 52 dziennikarzy przez służby specjalne, represji wobec sygnalistów w szpitalu wojewódzkim, kwestii wykreślenia przepisu o znieważeniu prezydenta oraz ograniczenia działalności wydawniczej jednostek samorządu terytorialnego, która wpływa niekorzystnie na rozwój niezależnej prasy lokalnej.

Efektom wspomnianej reformy mediów publicznych była bezprecedensowa fala zwolnień i odejść dziennikarzy z tych instytucji w 2016 r., w szczególności tych, którzy wyrażali krytykę na temat wprowadzanych zmian. Postanowiliśmy, że będzie udzielać wsparcia prawnego zwolnionym dziennikarzom. Sukcesem zakończyła się jedna z pierwszych spraw z tego zakresu, w której wstąpiliśmy do postępowania jako organizacja pozarządowa. Dziennikarz wygrał proces w sądzie pracy pierwszej instancji, który uznał, że jego zwolnienie z publicznego radia było bezprawne (wyrok nieprawomocny, oczekujemy na wyrok sądu drugiej instancji). Zaangażowaliśmy się także w inne sprawy dziennikarzy zwolnionych z mediów publicznych. W szczególności zorganizowaliśmy pomoc prawną pro bono oraz wstąpiliśmy do postępowania trzech dziennikarzy (jednocześnie członków związku zawodowego) Programu Trzeciego Polskiego Radia. Podjęliśmy ponadto decyzję o wstąpieniu do sprawy sygnalistki zwolnionej dyscyplinarnie z jednej ze spółek Skarbu Państwa.

Inne zagadnienia poruszone w tym roku w ramach litygacji strategicznej to m.in.: odpowiedzialność za brak rejestracji bloga jako prasy, ochrona tajemnicy dziennikarskiej w kontekście inwigilacji dziennikarki przez służby specjalne, nieuczciwa konkurencja na rynku prasy lokalnej związana z wydawaniem prasy samorządowej, „prawo do bycia zapomnianym” przez wyszukiwarki internetowe, prawo do wyrażenia protestu wobec propagowania homofobicznych poglądów, ochrona wizerunku funkcjonariuszy publicznych w mediach, dostęp organów ścigania do adresów IP osób komentujących na stronach internetowych gazet czy utrudnianie krytyki prasowej przez władze samorządowe. Obserwujemy również dwa procesy dotyczące zabójstw dziennikarzy w Polsce w 1992 i 2015 r.

Prowadziliśmy także działalności edukacyjną oraz badawczą w dziedzinie wolności słowa. Wydaliśmy m.in. praktyczny przewodnik dotyczący ochrony sygnalistów i dziennikarskich źródeł informacji, a także prowadziliśmy szkolenia dla dziennikarzy. Zrealizowaliśmy ponadto projekt badawczy dotyczący prób „cenzorowania” archiwalnych materiałów

prasowych dostępnych w internecie, oraz braliśmy udział w międzynarodowym projekcie dot. wykorzystywania dronów w dziennikarstwie.

Dane statystyczne

- **23** prowadzone sprawy
- **11** spraw przed ETPC dotyczących wolności słowa prowadzonych w programie na koniec 2016 r.
- **9** opinii przyjaciela sądu w krajowych postępowaniach sądowych oraz przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka
- **7** analiz projektów aktów prawnych z zakresu wolności słowa
- **16** stanowisk, listów otwartych, apeli, pism interwencyjnych w indywidualnych sprawach
- **13** wystąpień na konferencjach krajowych i międzynarodowych

Konferencje

- Dominika Bychawska-Siniarska, *Challenges to media freedom in the new EU member states*, konferencja "Problems of Media Freedom in Europe", Zagrzeb 2 maja 2016
- Dorota Głowacka, *Public media reform in Poland – a political takeover?*, konferencja "European impacts on the development of the media systems in Central and Eastern Europe", Budapeszt, 21 czerwca 2016 r.
- Dorota Głowacka, *The use of drones in journalism in the light of the ECtHR jurisprudence concerning intrusive ways of newsgathering*, konferencja "Open skies, open societies", Budapeszt, 9 Maja 2016

Publikacje

- D. Głowacka, A. Płoszka, M. Sczaniecki, „Wiem i powiem. Ochrona sygnalistów i dziennikarskich źródeł informacji. Praktyczny Przewodnik”
- D. Głowacka, Z. Warso, J. Smętek, Raport "Media online archives – a source for historical research or a threat to privacy"
- D. Bychawska-Siniarska współautorstwo raportu "A comparative analysis of media freedom and pluralism in the EU Member States" wydanego przez Parlament Europejski

Zespół

Dominika Bychawska – Siniarska

Dorota Głowacka

Adam Płoszka

Konrad Siemaszko

10. Programy Antydyskryminacyjne i skierowane do członków „grup słabszych”

- [Program Artykuł 32](#)

W ramach realizowanego od 8 lat Programu Art. 32 obejmującego działania prawne HFPC mające przeciwdziałać dyskryminacji jednym z sukcesów jest wyrok NSA w sprawie dotyczącej odmowy wydania zezwolenia partnerowi Polaka będącemu cudzoziemcem na nabycie nieruchomości. NSA uznał, że automatyczne nieudzielenie zezwolenia stanowiło dyskryminację, a fakt zawarcia związku partnerskiego za granicą z Polakiem może być okolicznością, która potwierdza istnienie więzi z Polską, niezbędnej do wydania zezwolenia.

HFPC była stroną tego postępowania

Sukcesem jest także wyrok SO Warszawa - Praga, w którym stwierdzono naruszenie dóbr osobistych niewidomej klientki HFPC poruszającej się z psem asystującym, której nie wpuszczono do busa z powodu obecności psa. HFPC zapewniła prawników pro bono dla klientki.

Odnieśliśmy również sukces w sprawie katechetki zwolnionej z pracy w okresie ciąży. SO w Krakowie uznał, że szczególny i uproszczony tryb zwalniania katechetów nie wyłącza ochrona pracownic w okresie ciąży i macierzyństwa wynikająca z Kodeksu pracy. Mimo tego, że sąd ostatecznie nie uwzględnił powództwa klientki, to pogląd prawny sądu ma przełomowy charakter. HFPC zapewniła klientce prawników pro bono.

Przygotowaliśmy skargę do ETPCz w imieniu 16 klientów pochodzenia romskiego w sprawie wyburzenia w lipcu 2015 r. przez Miasto Wrocław ich domów na koczowisku.

W ramach programu do kwietnia 2016 r. realizowany był projekt pt. „Podnoszenie wrażliwości sędziów i prokuratorów w zakresie równego traktowania” współfinansowany z Funduszy EOG. W ramach projektu wydaliśmy w 2016 r. publikację (Równe traktowanie uczestników postępowań. Przewodnik dla sędziów i prokuratorów, red. D. Pudzianowska, J. Jagura) oraz przeprowadziliśmy szkolenia dla sędziów, prokuratorów i adwokatów w całej Polsce.

Dane statyczne

- przeprowadzono 13 szkoleń dla sędziów, prokuratorów i adwokatów nt. jak korzystać z przewodnika ;
- działania interwencyjne w 13 sprawach;
- zaangażowanie prawników pro bono do 14 nowych spraw (przyjętych do prowadzenia w 2016 r.)
- obserwacja 31 rozpraw sądowych

Konferencje

- Zorganizowanie konferencji pt. Członkowie grup narażonych na dyskryminację a wymiar sprawiedliwości (12 lutego 2016 r)
- Konferencja “The Politics of Hate: Community, Societal and Global Responses” na Uniwersytecie w Limeryk (Irlandia), referat D. Pudzianowskiej;
- Konferencja “citizenship and Diaspora in post-Communist Central and Eastern Europe” na Uniwersytecie w Maastricht, ref. D.Pudzianowskiej

Publikacje

Równe traktowanie uczestników postępowań. Przewodnik dla sędziów i prokuratorów, red. D. Pudzianowska, J. Jagura, wyd. Biuro RPO, Warszawa 2016, 157 s.;

- Status cudzoziemca w Polsce wobec współczesnych wyzwań międzynarodowych, red. D. Pudzianowska, Warszawa 2016, 296 s.;

- D. Pudzianowska, P. Godzisz, Do some identities deserve more protection than others? The case of Anti-LGB Hate Crimes Laws in Poland [w:] The globalisation of hate.

Internationalizing hate crime?, J. Scheppe, M. Walters (red.), Oxford University Press 2016

Zespół

Dr Dorota Pudzianowska
apl. adw. Jarosław Jagura
Adam Klepczyński
Monika de Silva (wolontariuszka)

- [Program pomocy prawnej uchodźcom i migrantom](#)

W 2016 r. realizowano następujące projekty:

Prawnicy Uchodźcom 2

Projekt o charakterze informacyjno-poradniczym, skierowany do cudzoziemców ubiegających o nadanie statusu uchodźcy w Polsce lub którzy zdecydowali się na dobrowolny powrót do kraju pochodzenia. Pomoc była świadczona stale i regularnie, podczas dyżurów w Fundacji i wizyt prawników w ośrodkach recepcyjnych oraz strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, a także telefonicznie. Cudzoziemcy otrzymywali porady w zrozumiałych dla siebie językach, a w razie potrzeby korzystano ze wsparcia tłumaczy (najczęściej byli to tłumacze języka arabskiego). Wsparciem dla prawników był badacz COI, który przygotował 8 raportów na temat sytuacji praw człowieka w krajach pochodzenia. Osobom z grup szczególnie wrażliwych dodatkowego wsparcia udzielał asystent ds. socjalnych. Pracownicy projektu działali na rzecz przestrzegania praw cudzoziemców także poprzez działania litygacyjne (m.in. w sprawach związanych z detencją), przygotowanie wystąpień do władz oraz przygotowywali analizy projektów aktów prawnych i rozporządzeń.

Dać radę w Polsce II

Projekt o charakterze informacyjno-poradniczym, skierowany do obywateli krajów trzecich mieszkających legalnie w Polsce. W ramach projektu oferowane były cudzoziemcom bezpłatna pomoc prawnika i doradców integracyjnych. Porady najczęściej dotyczyły kwestii legalizacji pobytu, podejmowania pracy i nauki w Polsce, możliwości otrzymania pomocy socjalnej. Pomagaliśmy także ofiarom przemocy na tle rasowym i narodowym, w jednej ze spraw sfinansowaliśmy pracę pełnomocnika. W ramach projektu przygotowano sześć numerów elektronicznego newslettera dla migrantów oraz broszurę informacyjną „Family Reunification of Foreigners in Poland. Law and Practice”. Zarówno newslettery jak i broszura zostały wydane w czterech wersjach językowych (polski, angielski, ukraiński, rosyjski) i rozesłane do 85 podmiotów zrzeszających cudzoziemców, lub z nimi współpracujących, takich jak: organizacja pozarządowe, szkoły wyższe, izby gospodarcze, urzędy wojewódzkie.

Prowadzone sprawy przed sadami krajowymi dotyczyły na przykład :

- dochodzenia zadośćuczynienia za umieszczenie samotnej matki z dziećmi w strzeżonym ośrodku (obecnie została skierowana skarga kasacyjna do SN) oraz za umieszczenie w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców osoby zidentyfikowanej jako ofiara tortur;
- wydalenia i odmowy udzielenia pobytu czasowego cudzoziemcowi uznanego za zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa, przy niejawnych aktach i braku uzasadnienia decyzji;
- odmowy stwierdzenia nieważności decyzji o zobowiązaniu do powrotu wobec

cudzoziemców, ob. Syrii, którzy zostali przekazani do Węgry na podstawie rozporządzenia Dublin III, (skarga uwzględniona przez WSA)

- opinii o stanie przestrzegania ochrony praw człowieka w krajach pochodzenia cudzoziemców w sprawach ekstradycyjnych, dzięki złożonym przez nas opiniom sądy w 4 sprawach odmówiły wydania cudzoziemców

sprawy przed **ETPC dotyczyły m.in.:**

- zakomunikowanej przez ETPC skargi przeciwko Polsce w sprawie bezprawnej detencji uchodźców (detencji dziecka, detencji ofiary tortur)

- skierowania do ETPC: skargi dotyczące wydalenia cudzoziemca w postępowaniu bez dostępu do akt i bez uzasadnienia decyzji oraz 4 skarg dotyczących umieszczania cudzoziemców w strzeżonym ośrodku bez podstawy prawnej, bądź ofiar przemocy

Dane statyczne

1004 porady prawne udzielone 600 osobom w ramach projektu Prawnicy Uchodźcom

26 wizyt w ośrodkach strzeżonych

598 porad udzielonych 300 cudzoziemcom w ramach projektu „Dać Radę w Polsce II”

Konferencje

Kryzys uchodźczy. Kryzys wartości, Wrocław. Konferencja organizowana przez nas we współpracy z Przedstawicielstwem Regionalnym Komisji Europejskiej we Wrocławiu oraz Uniwersytetem Wrocławskim - 21.04.2016

Publikacje

„Droga donikąd” relacja z przejścia granicznego Brześć - Terespol

„Ja w procedurze o udzielenie ochrony międzynarodowej. O prawach i obowiązkach w procedurze”

„Status uchodźcy i ochrona uzupełniająca w Polsce – co dalej”

„Cudzoziemcy w Polsce. Podręcznik dla funkcjonariuszy publicznych”

„Family Reunification of Foreigners in Poland, Law and Practice, nakład 1700 egz.- Broszura dla cudzoziemców

Zespół

Prof. Irena Rzeplińska (pro bono), Agnieszka Mikulska-Jolles; Zuzanna Popielarska; Joanna Krupadziorow; Ewa Ostaszewska-Żuk; Jacek Białas; Maja Łysienia; Małgorzata Jaźwińska; Marta Górczyńska, Daniel Witko, Marta Szczepanik, Aleksandra Pulchny

- **Program: Prawa dziecka**

Prowadzono sprawy interwencyjne w zakresie prawa oświatowego, postępowania z nieletnimi i rodzinnego (porady mailowe i telefoniczne – średnio 1/2 dziennie)

Nasze interwencje dotyczące procedury zdawania egzaminu maturalnego wpłynęły pośrednio na wprowadzenie korzystnych dla uczniów zmian. Po pierwsze uczniowie mają większy dostęp do arkuszy egzaminacyjnych, po drugie mogą odwoływać się skuteczniej od decyzji o unieważnieniu egzaminu maturalnego

Przygotowano monitoring wdrażania zaleceń Komitetu Praw Dziecka

Wspólnie z UNICEF i koalicją organizacji pozarządowych, które przygotowywały raport alternatywny (z naszym udziałem) rozpoczęliśmy prace nad programem monitoringu wdrażania zaleceń. Projekt będzie realizowany w 2017.

Dane statyczne

240 - porad indywidualnych

2 - nadzorowane sprawy precedensowe

Zespół

Elżbieta Czyż

II. Aktywności “w” i “na rzecz” krajów powstałych po rozpadzie ZSRR

Realizując w 2016 roku założone w naszej strategii cele w krajach byłego ZSRR

- kontynuowaliśmy wcześniej podjętą pracę na rzecz rozwiązania trwałych problemów, takich jak np. przeciwdziałanie torturom w Azji Centralnej; podejmowaliśmy działania prawne i informacyjne na rzecz przestrzegania praw człowieka w Białorusi czy też działania na rzecz reform instytucjonalnych w Ukrainie.

- jednak istotną część naszej działalności stanowiły także projekty odpowiadające na pojawiające się sytuacje kryzysowe. HFPC rozpoczęła szeroko zakrojony program monitoringu praw człowieka na Donbasie; wspierała niezależne media oraz organizacje pozarządowe z Krymu, które kontynuują swoją działalność na rzecz odbiorców z Krymu, a także dla osób wewnętrznie przemieszczonych z Krymu z terytorium kontynentalnej Ukrainy. Bardzo ważnym elementem działań HFPC były działania na rzecz obrońców praw człowieka z tych krajów znajdujących się w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia.

Wśród najbardziej znaczących osiągnięć HFPC w 2016 r. w krajach byłego ZSRR należy wymienić:

- Wzmocnienie instytucjonalnej stabilności organizacji partnerskich. Są one bardziej skuteczne w obronie praw człowieka na poziomie lokalnym oraz międzynarodowym, zacieśniona współpraca międzynarodowa jest dodatkowym źródłem siły oraz inspiracji dla HFHR i organizacji partnerskich.
- Lepsza ochrona priorytetowych dla nas praw oraz grup osób, między innymi ofiar tortur w Azji Centralnej, Human Rights Defenders, członków ich rodzin oraz dziennikarzy we wszystkich krajach docelowych, osób należących do grup zmarginalizowanych i dyskryminowanych, oraz ofiar działań zbrojnych na Ukrainie.

11. Wsparcie działań prawnych i informacyjnych na rzecz przestrzegania praw człowieka w Białorusi – kontynuacja

Projekt dotyczył wsparcia białoruskich NGO, obrońców praw człowieka, prawników, aktywistów społecznych w prowadzeniu działań na rzecz praw człowieka i interesu publicznego na poziomie międzynarodowym i krajowym przede wszystkim w obronie prześladowanych przez białoruski reżim oraz dla lepszego rozumienia wartości we wdrażaniu zasad państwa prawa i demokracji.

Kontynuując działania z lat 2012 – 2015 zrealizowaliśmy:

- *7-dniowe seminarium pt. „Prawo międzynarodowe na rzecz obrony interesu publicznego” (4-10 lipca 2016 poprzedzając je spotkaniem grupy roboczej, trenerów i ekspertów (3 lipca), mającym na celu dopracowywanie przygotowanej metodologii kursu edukacyjnego.)*. Program seminarium obejmował zarówno przekaz twardej wiedzy na temat podstawowych pojęć, koncepcji i ewolucji praw człowieka (włączając w to katalogi praw człowieka z międzynarodowych dokumentów), przegląd koncepcji praw człowieka i określenie statusu obrońcy praw człowieka, praw człowieka i mechanizmów ich ochrony zapisanych w Konstytucji Białorusi oraz krajowego mechanizm ochrony praw człowieka i możliwości jego wykorzystania przez obrońców praw człowieka ale także omówienie historii i perspektyw ruchu praw człowieka na Białorusi, czy też prezentacji Sieci Domów Praw Człowieka jako przykładu międzynarodowej partnerskiej współpracy na rzecz praw człowieka i solidarności.

Jeden dzień seminarium poświęcony był na wyjazd do Kijowa w celu odbycia wizyt studyjnych w m.in. z ukraińskim Rzecznikiem Praw Obywatelskich i pracownikami jego Biura, przedstawicielem Sekretariatu zajmującego się wykonywaniem orzeczeń Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu oraz z przedstawicielami Misji ONZ na Ukrainie.

- *na forum międzynarodowym: wizyty studyjne i seminaria takie jak:*

1. Wizyta studyjna do Genewy – 23-29 października 2016 r. W ciągu 6 dnia trwania wizyty studyjnej uczestnicy wzięli udział w spotkaniach m.in. w Biurze Wysokiego Komisarza ds. praw człowieka oraz ds. uchodźców (UNHCHR oraz UNHCR) a także we wszystkich etapach procedury CEDAW – od rozpatrywanie raportu przez Komitet ONZ po etap oral statements. Zorganizowane były również spotkania z największymi międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi działającymi w Genewie, w tym HURIDOC, CIVICUS, ILGA, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża.
2. Wyjazdy międzynarodowe z Białorusi prawników, ekspertów, aktywistów społecznych oraz wyjazdy z Polski koordynatora projektu oraz ekspertów HFPCz.
3. Seminarium pt. „Praktyczne aspekty współdziałania społeczeństwa obywatelskiego z narodowymi oraz międzynarodowymi mechanizmami ochrony praw człowieka”. (listopad 2016)

- *wsparcie działań kampanii "Białoruscy obrońcy praw człowieka przeciwko karze śmierci"*

W terminie 5-10 października został organizowany „Tydzień bez Kary Śmierci”. W tym roku udało się zorganizować dużo różnorodnych imprez, m.in.:

- opracowany został unikalny slogan („Kara śmierci jest nieodwracalna”) wraz z odpowiednimi materiałami wizualnymi (plakat ze zdjęciem miejsca rozstrzeliwań osób represjonowanych w czasach NKWD). Plakaty te w wielu formatach były rozpowszechniane w trakcie wszystkich organizowanych imprez w różnych miejscowościach Białorusi zarówno w trakcie trwania „Tygodnia”, jak i po jego zakończeniu;

- przygotowano specjalne wydanie „Powiedzcie nie karze śmierci” - dwustronna wkładka do gazety zawierająca aktualne informacje na temat kary śmierci, statystyki (ilość wykonanych kar śmierci, ilość wyroków), wywiady ze znanymi ludźmi (S. Aleksiejewicz), krewnymi osób skazanych (matka S. Kawaljeva) oraz ekspertami (A. Paluda);

- przygotowano notatki dla mediów społecznościowych;

- zorganizowano dyskusję panelową przeciwko karze śmierci w ramach Międzynarodowego

Kongresu Badaczy Białorusi na Litwie;

- Koncert Rok za życie.

- *wsparcie działań prawnych i informacyjnych na poziomie krajowym i międzynarodowym*

Okazywanie bieżącej, profesjonalnej pomocy w przygotowywaniu skarg, dokumentów prawnych, raportów o przestrzeganiu wybranych praw i wolności. Świadczenie pomocy prawnej osobom poszkodowanym przez władze białoruskie w sprawach cywilnych, administracyjnych i karnych związanych z poważnymi naruszeniami praw człowieka, w tym systemowych, lub dotyczących oddzielnych grup społecznych. Działania prawne obejmowały: doradztwo prawne, pomoc prawna na określonym etapie rozpatrywania sprawy, odwiedzanie osób zatrzymanych i skazanych, przygotowywanie i składanie pism i wniosków.

Dane statyczne

22 uczestników 7-dniowego seminarium nt. międzynarodowych standardów praw człowieka

13 uczestników wizyty studyjnej w Genewie

24 uczestników w seminarium praktycznym w Warszawie nt. międzynarodowych mechanizmów praw człowieka oraz planowania strategicznego działań w interesie publicznym

1000 osób, co najmniej, wzięło udział w wydarzeniach związanych w Tygodniem przeciwko karze śmierci

50 artykułów i materiałów na temat kary śmierci

Zostało opracowane specjalne wydanie pt. Powiedzcie nie karze śmierci

- opublikowano w „Woli Narodowej” – 35 000 egzemplarzy

- rozpowszechnione przez Bielojuzpiechat – 25 000 egzemplarzy

- opublikowano w „Nowy Czas” – 5000 egzemplarzy

7 spraw strategicznych

Pomoc prawna w 145 sprawach los

Koncert Rok za życie odwiedziło około 9000 osób.

Zespół

Olga Salomatova – koordynator projektu, Robert Krasnodębski, Yulia Cheremuchina – obsługa organizacyjno-finansowa

12. Monitoring przestrzegania praw człowieka na okupowanych terytoriach Ukrainy (Krym, obwody Lugański i Doniecki)

Projekt realizowany jest od czerwca 2016 z 5 organizacjami ukraińskimi z Koalicji „Sprawiedliwość na rzecz pokoju w Donbasie” (<https://jfp.org.ua/coalition/pro-koalitsiia?locale=en>). Każda z organizacji jest odpowiedzialna za realizację jednego z działań projektu:

Charkowska Grupa Praw Człowieka – monitoring przestrzegania praw człowieka na terytorium wzdłuż linii rozgraniczenia oraz udzielanie ofiarom naruszeń pomocy prawnej, w tym prowadzenie litygacji strategicznej wybranych spraw;

Wschodnio-ukraińskie Centrum Inicjatyw Społecznych - prowadzenie bazy naruszeń, wprowadzanie do bazy udokumentowanych faktów;

Centrum Praw Człowieka „Postup”/Vostok SOS – prowadzenie działań rzeczniczych w Ukrainie na rzecz stworzenia efektywnego systemu pomocy ofiarom i ścigania przestępstw naruszeń praw człowieka;

Centrum Wolności Obywatelskich/Euromajdan SOS – prowadzenie działań rzeczniczych na forum międzynarodowym (ONZ, RE, IE, OBWE) w celu mobilizowania międzynarodowej opinii publicznej na rzecz ścigania sprawców przestępstw przeciwko prawom człowieka a także

wywierania wpływu na władze ukraińskie w celu przeprowadzenia niezbędnych działań i rozwiązań;

Centrum „Alternatywa” – wzmocnienie potencjału społeczeństwa obywatelskiego w Donbasie poprzez włączanie innych NGO i indywidualnych aktywistów w działania projektu (monitorowanie, dokumentowanie naruszeń).

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest organizacją wiodącą w projekcie. Zadaniem jest działanie na rzecz współpracy, wymiany informacji pomiędzy organizacjami partnerskimi, a także wspieranie ukraińskich partnerów w prowadzeniu międzynarodowych działań rzeczniczych, litygacyjnych.

Konferencje

HDIM – przygotowanie 2 side events na temat sytuacji w Donbasie:

Is normal life in Donbas possible? The situation of civilians in the conflict zone in Ukraine.

Donbas

„Surviving Hell” – Documentary evidences of extrajudicial executions. Enforced disappearances, torture and gender - conditioned violence.

Publikacje

Publikacje na HDIM - 11 tematycznych broszur na temat naruszeń praw człowieka w Donbasie, m.in.: Places of illegal detention; Involvement of children in armed formations during the military conflict in Donbas; Gender-based violence in the conflict zone of Eastern Ukraine.

Biuletyn informacyjny na temat aktualnej sytuacji w Donbasie przygotowywany przez partnerów ukraińskich: 7 numerów (<http://khpg.org/index.php?r=1.3.7>)

Zespół

Bogna Chmielewska, Lenur Kerymov, Joanna Smętek, Robert Krasnodębski

13. Udział w Projekcie „Europejskie wsparcie efektywnego monitoringu praw człowieka na Ukrainie Wschodniej” realizowanego przy wsparciu Ministerstwa Spraw Zagranicznych Federalnej Republiki Niemiec”

The report presented here have been produced as part of the project ‘European Support for the Effective Monitoring of Human Rights in Eastern Ukraine’ conducted by the German-Russian Exchange (DRA e.V.) with support from the Federal Foreign Office of Germany. In the course of 2016, three monitoring trips have been undertaken, dedicated to examining the situation of the civilian population in government controlled areas of the Donetsk and Luhansk regions (August, October, November). For each trip, an international monitoring group was formed and an independent report written according to each trip’s findings.

The main aim of the project ‘European Support for the Effective Monitoring of Human Rights in Eastern Ukraine’ is the systematic and consistent documentation of the civilian population’s situation and of violations of human and humanitarian rights in eastern Ukraine. An important part of the project is the creation of a network of European human rights organizations participating in the undertaking of international monitoring, which should enable detailed and unbiased spreading of information to a wide public about the situation surrounding the conflict in eastern Ukraine.

The work on the project is founded on the conviction that the documentation of the on-the-ground reality and violations of human rights should lead to the cessation of violence and serve as a signal to the violators of these human rights that they cannot rely on impunity. The European monitoring of human rights violations in eastern Ukraine is a contribution to the peace process and the possibility of reconciliation in the future. The project is implemented by the following non-governmental organizations: in Ukraine by Vostok-SOS (<http://vostok-sos.org>), Eastern Ukrainian Centre for Civil Initiatives (<http://totalaction.org.ua>), Luhansk Regional Human Rights Centre 'Alternativa', in Poland by Helsinki Foundation for Human Rights (www.hfhr.pl) and in Germany by DRA e.V. (www.austausch.org).

The report and other information regarding the situation of civilians and human rights in eastern Ukraine are available online at www.civicmonitoring.org.

Konferencje

W ramach projektu przeprowadzono kilka roboczych spotkań międzynarodowych, konferencji, seminariów, w tym związanych z działaniami w zakresie rzecznictwa (advocacy), m. in. na Ukrainie, w Polsce, Niemczech, na Węgrzech, w Serbii.

Publikacje

Sprawozdania i inne informacje dotyczące sytuacji ludności cywilnej i praw człowieka na Ukrainie Wschodniej zebrane i opracowane w ramach projektu dostępne są online na stronie internetowej <http://www.civicmonitoring.org/>.

Zespół

Olga Salomatova

14. Prawa człowieka i aktywizacja – program dla terenów przyfrontowych obwodu Lugańskiego.

Na prośbę ukraińskiej organizacji Vostok-SOS zorganizowaliśmy i przeprowadziliśmy projekt edukacyjny aktywizacji obywatelskiej mieszkańców terenów przyfrontowych. W ramach projektu przeprowadziliśmy:

Trzy szkolenia praktyczne dla mieszkańców 3 miejscowości obwodu ługańskiego (Szczastia, Zołote i Stanica ługańska). Szkolenia, zorganizowane w tygodniu 15-20 sierpnia 2016 dotyczyły podstawowych praw człowieka, aktywizacji społecznej, działań w obronie swoich interesów i interesu publicznego. Do udziału w szkoleniu w każdej z miejscowości zaprosiliśmy 20-25 przedstawicieli miejscowej społeczności mających predyspozycje do stania się lokalnymi liderami. Głównym celem szkoleń było zwiększenie zainteresowania mieszkańców tego obszaru tematem praw człowieka i koniecznością ich ochrony poprzez własną aktywność oraz wspólne działania lokalne. Do szczegółowych celów szkoleń należało: a) poszerzenie i wzbogacenie wiedzy uczestników o prawach i wolnościach przysługujących każdemu człowiekowi; b) wzmocnienie kompetencji uczestników w zakresie pracy zespołowej, planowania strategicznego i projektowania działań na rzecz rozwiązywania problemów charakterystycznych dla terytoriów dotkniętych konfliktami zbrojnymi; c) sprawienie, aby uczestnicy projektu dostrzegli i lepiej rozumieli, jak mogą sami wpływać na stan przestrzegania praw człowieka, wzmocnienie ich świadomości własnej mocy sprawczej. Oprócz tych 3 bloków

tematycznych w ramach szkoleń zaprezentowano dobre praktyki rozwiązywania problemów dotyczących sytuacji mieszkańców strefy „ATO” – jako przykłady możliwości, które trzeba rozwijać i na których można budować aktywności lokalne. Wraz z zaproszonym ekspertem z Polski omówiono polski system samorządu terytorialnego, stanowiący wzór dla wdrażanej obecnie na Ukrainie reformy samorządowej.

- *5-dniowe seminarium* (14-18 października 2016 r. w Sewierodonecku), na które zaproszono po 3-4 osoby spośród uczestników wcześniejszych 3 szkoleń, oraz wybranych na podstawie konkursu aktywistów z Sewierodonecka i Lisiczanska. Kryterium doboru stanowiła aktywność oraz gotowość do zaangażowania się w działania na rzecz społeczności lokalnej, zainteresowanie problematyką praw człowieka i demokratyzacji. W pogłębionym seminarium wzięły udział 24 osoby, oraz 3 pracowników – wolontariuszy Vostok-SOS w Sewierodonecku. W grupie byli nauczyciele, pracownicy humanitarnych organizacji międzynarodowych, adwokaci, studenci, dziennikarze, mieszkańcy z 5 miejscowości, którym nie są obojętne aktualne problemy regionu i którzy chcą coś zmieniać na lepsze. Program seminarium obejmował wykłady, prezentacje, zajęcia aktywne i warsztatowe dot. podstawowych wartości i instytucji państwa demokratycznego ze szczególnym akcentem na aktywność obywatelską i praktyczne znaczenie wartości praw i wolności człowieka, rolę lokalnego samorządu, aktywność lokalnych społeczności. Uczestnicy poznali funkcjonowanie organów władzy samorządowej, w zestawieniu ze strukturami administracji państwowej, różne rozwiązania oraz doświadczenia Polski. Celem było uświadomienie uczestnikom znaczenia podziału władzy nie tylko w zakresie administracyjnym, ale również decyzji finansowych, gwarantujących niezależność władzy lokalnej i pełną samorządność. Przybliżone zostały również obszary możliwych działań, form i metod współpracy na rzecz interesu publicznego władzy z sektorem pozarządowym. Zajęcia realizowane były przez trenerów i ekspertów HFPC oraz organizacji partnerskich – specjalistów w zakresie praw człowieka, demokracji, aktywności obywatelskiej, planowania strategicznego, mających dużą wiedzę o sytuacji w regionie. Eksperci organizacji partnerskich pełnili również rolę liderów grup – wspierając merytorycznie uczestników w trakcie realizacji zadań.

Dane statyczne

Trzy 2-dniowe szkolenia regionalne – łącznie 53 uczestników

Jedno 5-dniowe seminarium praktyczne - 26 uczestników

Zespół

Olga Salomatova

15. Wolność dyskusji politycznej i dostęp do informacji- wsparcie niezależnych mediów Krymu

Celem dwu letniego projektu, który HFPC od 1.04.2015 realizuje wspólnie z ukraińskim partnerem „Centrum Technologii Humanistycznych AHALAR” jest wzmocnienie mediów ukraińskich ze szczególnym uwzględnieniem mediów zajmujących się problematyką Krymu (TV Chernomorka, Krym SOS – portal QirimInfo):

Wzmocnienie potencjału mediów realizowane jest poprzez wsparcie techniczne (zakup sprzętu) i merytoryczne (szkolenia, wizyty studyjne). Za pomocą przygotowywanych programów

informacyjnych i publicystycznych mieszkańcy Ukrainy oraz media zagraniczne uzyskują wiarygodną informację o sytuacji na Krymie, w tym o przestrzeganiu praw człowieka. Dzięki tym programom tematyka Krymu jest stale obecna w ukraińskiej przestrzeni publicznej. Ponadto celem projektu było i jest przekazanie mieszkańcom Ukrainy informacji na temat reformy samorządowej z uwzględnieniem polskiego systemu administracji lokalnej. W ramach projektu odbyły się dwie wizyty studyjne dla dziennikarzy lokalnych mediów (razem 27 osób) dotyczące organizacji samorządu lokalnego w Polsce, zadań administracji, współpracy ze społeczeństwem obywatelskim. Dziennikarze portalu Qiriminfo (8 osób) uczestniczyli w szkoleniu na temat standardów praw człowieka. Dziennikarz TV Chernomorka przebywał dwukrotnie w Polsce (Warszawa, Wieluń). Celem było zebranie materiału dotyczącego pracy władz lokalnych. W efekcie wizyt powstały publicystyczne programy o tematyce samorządowej.

Dane statyczne

85 programów informacyjnych, 83 programy publicystyczne

Konferencje

Side event w ramach HDIM – sytuacji z przestrzeganiem praw człowieka na Krymie

Publikacje

<http://krymsos.com/news/>

<https://youtu.be/WoCwfYXsady>

<https://youtu.be/ZfU2A-ng3IA> Audycje telewizyjne TV Chernomorka

Zespół

Bogna Chmielewska, Lenur Kerymov, Małgorzata Gawlik

16. Wsparcie dla Chernomorskaja TV and Radio Company

W okresie od 1 maja do 30 listopada 2016 w ramach otrzymanej na ten cel dotacji z FSM dotacji sfinansowano nadawanie ukraińskiej Telewizji Chernomorka poprzez Satelitę Astra 4A. Telewizja wcześniej była zlokalizowana na Krymie, obecnie nadaje z Kijowa. Sfinansowanie takiego nadawania TV Chernomorka umożliwiło dostęp do tego kanału telewizyjnego widzom z terytorium całej Ukrainy, włączając w to terytorium Krymu, a także europejską część Federacji Rosyjskiej. Nadawanie przez satelitę pozwoliło na rozszerzenie funkcjonowania TV Chernomorka w sieciach kablowych w ukraińskich miastach. W czasie trwania projektu sygnał Chernomorki był dostępny dla abonentów największej sieci kablowej w Ukrainie - Triolan <http://triolan.tv/rus/channels>. Obecnie dostęp do sygnału Chernomorki w sieciach kablowych mają mieszkańcy Kijowa, Odessy, Dniepu, Charkowa.. Nadawanie przez satelitę umożliwiło również rozszerzyć zasięg TV Chernomorka na sieć kablową "Vola". <http://volia.com/rus/tv/packages/starter/> działającą w regionach Ukrainy. Finansowanie nadawania satelitarnego i w następstwie, kablowego powiększyło audytorium widzów do 3 milionów tylko w sieciach kablowych i znacząco powiększyło ilość widzów oglądających telewizję z pomocą satelity.

Dane statyczne

Zwiększenie ilości widzów - potencjalnie do 3 mln użytkowników telewizji kablowej, niezidentyfikowana ilość użytkowników telewizji satelitarnej. Powiększenie obszaru nadawania TV Chernomorka. Stała ilość widzów oceniana jest na 250 - 300 tysięcy, z nich około 40 tysięcy to mieszkańcy Krymu (tam możliwe jest oglądanie TV Chenomorka wyłącznie z pomocą satelity).

Zespół

Bogna Chmielewska, Małgorzata Gawlik

17. Ochrona i wsparcie dla obrońców praw człowieka w krajach byłego Związku Radzieckiego

W ramach projektu realizowanego przez nas wspólnie z Holenderskim Komitetem Helsińskim od 3 lat w 2016 roku

- został przeprowadzony monitoring procesu Maxa Bokayeva i Talgata Ayan. Z monitoringu powstawały regularne raporty oraz stanowiska w razie zaobserwowanych naruszeń proceduralnych.

- zostały również rozpoczęte prace nad skargą do Komitetu Praw Człowieka ONZ w sprawie politycznie motywowanego aresztu Maxa Bokayeva. Jak również pracę nad skargą do ETPC w sprawie Leylii i Arifa Yunus o naruszenie prawa do rzetelnego procesu. Na początku roku zostały opracowane obserwacje w sprawie Yunusov dotyczącej warunków detencji.

Dnia 20 stycznia 2016 r. w Hadze odbyło się spotkanie prokuratorów z Polski i Holandii na temat roli prokuratury w procesach wszczynanych wobec obrońców praw człowieka. Spotkanie przerodziło się we współpracę z prokuratorami z Polski i ich udziałem w konferencji International Association of Prosecutors i podnoszeniu przez nich kwestii związanych z obrońcami praw człowieka na Białorusi, w Rosji i Azerbejdżanie.

W dniach 13-14 czerwca 2016 r. w Hadze odbyło się spotkanie organizacji działających w regionach separatystycznych, Osetii Południowej, Abchazji i Górskiego Karabachu. Celem spotkania było zidentyfikowanie potrzeb operujących tam obrońców praw człowieka i opracowaniu strategii pomocy.

W maju 2016 r. w Warszawie, w akcie solidarności z więźniami politycznymi w Azerbejdżanie powstał mural poświęcony Khadiji Ismaylovej, obrończyni praw człowieka i dziennikarce. Mural wzbudził szerokie zainteresowanie mediów, w tym był przyczynkiem do artykułu w Wysokich Obcasach, Gazety Wyborczej pt. Pani odważna jest wrogiem narodu (<http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,53662,20101963,pani-odwazna-jest-wrogiem-narodu.html?disableRedirects=true>).

W dniach 14-17 listopada 2016 r. odbyła się wizyta studyjna do Brukseli, dwóch działaczy z Ukrainy, mająca na celu zapoznanie członków parlamentu europejskiego oraz Europejskiej Służby Zagranicznej z problemami praw człowieka, w szczególności z biernością prokuratury wobec naruszeń praw człowieka podczas wydarzeń na Majdanie.

W ramach programu zostały zorganizowane i wszczęte kampanie informacyjne na Białorusi i na Ukrainie dotyczące promowania koncepcji praw człowieka i konieczności ratyfikacji Statutu Rzymskiego (Ukraina) oraz wyzwania dla praw człowieka wynikających z wprowadzenia reformy emerytalnej (Białoruś).

Zespół programu udziela regularnego wsparcia merytorycznego, finansowego oraz

administracyjnego partnerom z Azerbejdżanu, Białorusi i Ukrainy. Do dyplomatów i pracowników organizacji międzynarodowych rozsyłany jest co miesiąc „HR digest” informujący o naruszeniach praw człowieka w Azerbejdżanie. Digest jest redagowany przez partnera z Azerbejdżanu przy wsparciu HFPC. Digest jest wysyłany do 525 odbiorców miesięcznie.

Dane statyczne

3 side eventy: 2 w ramach HDIM, 1 w ramach spotkania International Association of Prosecutors

3 raporty na temat wymiaru sprawiedliwości i obrońców praw człowieka na Białorusi, w Azerbejdżanie i Kazachstanie.

1 wygrana sprawa przed ETPC (Yunusov v. Azerbaijan, skarga nr 59620/14)

2 amicus curiae przed ETPC w sprawach Ismayilova v. Azerbaijan oraz Mirkadyrov v. Azerbaijan
5 stanowisk:

- do Papieża Franciszka w związku z jego wizytą do Azerbejdżanu
- list do Ministra Spraw Zagranicznych w związku z atakiem rosyjskiego dyplomaty na Floriana Irmingiera
- do International Association of Prosecutors
- na temat wyroku skazującego w sprawie Maxa Bokayeva i Talgata Ayanova
- w sprawie zatrzymania Emira Usejn-Kuku, działacza na rzecz praw człowieka na Krymie.

1 mural na temat więzionej dziennikarki Khadijy Ismayilovej, 6 doniesień medialnych o muralu

Konferencje

23 września 2016 r. – side event podczas HDIM zorganizowany wspólnie z Holenderskim Komitetem Helsińskim i FIDH, pt. Justice systems in former Soviet republics: guardians of justice or prosecution tools? Relacja ze spotkania: <http://www.hfhr.pl/wymiar-sprawiedliwosci-instrumentem-represji-obroncow-praw-czlowieka/>

14 września 2016 r. – side event zorganizowany wspólnie z Holenderskim Komitetem Helsińskim podczas corocznego spotkania International Association of Prosecutors, poświęcony roli prokuratorów w sprawach dotyczących obrońców praw człowieka

22 listopada 2016 r. - side event podczas konferencji specjalistycznej HDS poświęconej wymiarowi sprawiedliwości zorganizowany wspólnie z Holenderskim Komitetem Helsińskim, pt. Human Rights Defenders Victims of the Judiciary

Publikacje

W ramach projektu powstał szereg publikacji, m.in.:

D. Bychawska-Siniarska, The Functioning of the Judicial System in Azerbaijan and its impact on the Right to Fair Trial of Human Rights Defenders, Wrzesień 2016, http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/09/Azerbaijan_judiciary.pdf

K. Baranov, Abuse of Powers by Prosecutors for the Prosecution of Human Rights Defenders, sierpień 2016, http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/09/Russia_judiciary.pdf

D. Bychawska-Siniarska, Azerbaijan’s unconstitutional future, OpenDemocracy, 10 sierpnia 2016, <https://www.opendemocracy.net/od-russia/dominika-bychawska-siniarska/azerbaijan->

[s-unconstitutional-future](#)

Zespół

Dominika Bychawska-Siniarska

Iuliia Cheromukhina

18. Działania na rzecz wolności od tortur w Centralnej Azji (Kazachstan, Kirgizstan i Tadżykistan)

Podstawowym sponsorem projektu była UE. Na projekt ten składały się też dotacje innych sponsorów: NED, OSF oraz NHC. Podstawowym celem projektu, implementacja którego zakończyła się w grudniu 2016 r., było wyeliminowanie tortur oraz innych okrutnych lub poniżających rodzajów traktowania i karania w krajach Azji Centralnej. Projekt przewidywał szereg rozmaitych typów działań, m.in.:

- Działania skierowane na budowanie potencjału Koalicji NGOs przeciwko torturom z krajów Azji Centralnej, wymianę doświadczeń i przekazanie wiedzy z zakresu wolności od tortur oraz metod działania na rzecz wolności od tortur;
- Pomoc prawna ofiarom tortur oraz litygacja strategiczna;
- Działania z zakresu rzecznictwa na poziomie międzynarodowym oraz krajowym;
- Działania podwyższające poziom wiedzy społeczeństw Azji Centralnej oraz różnych aktorów międzynarodowych z zakresu wolności od tortur oraz problemów z naruszenie wolności od tortur w Azji Centralnej.

W ramach projektu udało nam się osiągnąć niżej wymienione rezultaty:

- Prawnicy oraz psycholodzy z Azji Centralnej podwyższyli poziom wiedzy i umiejętności z zakresu planowania i implementacji litygacji strategicznej.
- W ramach projektu Koalicje NGO z krajów Azji Centralnej kontynuowały świadczenie pomocy prawnej ofiarom tortur. Znacząco wzrosła liczba ofiar tortur, zwracających się o pomoc do NGOs.
- Dzięki współpracy regionalnej, nawiązanej w ramach projektu, Koalicje NGOs z Azji Centralnej podwyższyły swoją stabilność i efektywność. Odbłyły się spotkania regionalnych grup roboczych poświęcone takim zagadnieniom jak: pomoc prawna dla ofiar tortur; wdrażanie standardów Stambulskiego Protokołu; PR w działalności Koalicji NGO przeciwko torturom; litygacja strategiczna). W ramach projektu zostały zorganizowane także dwie konferencje organizacji pozarządowych z Centralnej Azji oraz ich międzynarodowych partnerów, poświęcone omówieniu aktualnych problemów z zakresu tortur oraz możliwości współpracy na poziomie regionalnym. Działania sieciowe na poziomie regionalnym pozwoliły obrońcom praw człowieka z Koalicji NGOs z Centralnej Azji wymienić się doświadczeniami i wprowadzić dobre praktyki w działalność swoich NGOs i koalicji.
- W ramach projektu zostało zorganizowane spotkanie w celu omówienia strategii działań, w którym wzięli udział reprezentanci Koalicji NGOs z CA oraz przedstawiciele NGOs z UE oraz donorów z USA i Wielkiej Brytanii. W ramach spotkania zostały omówione najważniejsze problemy i wyzwania w zakresie prewencji tortur w najbliższych latach; wszyscy najważniejsi sponsorzy wyrazili chęć dalszego wspierania działań dot. prewencji tortur, co w przyszłości przełoży się także na podwyższenie stabilności finansowej wszystkich Koalicji.
- Partnerzy projektu kontynuowali monitoring wykonywania standardów międzynarodowych z zakresu wolności od tortur przez rządy krajów Azji Centralnej, zbierali informacje oraz zwracali uwagę na poszczególne sprawy sądowe, związane ze stosowaniem tortur. Na podstawie rezultatów monitoringu partnerzy projektu przygotowywali raporty oraz oświadczenia do różnych mechanizmów oraz ciał międzynarodowych, m.in. ONZ, OBWE oraz UE, zawierające opis aktualnych problemów oraz rekomendacje odnośnie potrzebnych zmian.

Dane statyczne

Projekt angażuje w swoją działalność nie tylko partnerów, ale także reprezentantów innych grup zawodowych, urzędników państwowych, wiele organizacji pozarządowych, organizacje donorskie, ofiary tortur itd. Nie zawsze więc dostępne są dokładne dane statystyczne. W celu pokazania zasięgu projektu przytaczamy kilka przykładów: 70 uczestników regionalnej konferencji koalicji NGOs przeciwko torturom z krajów Centralnej Azji; około 70 uczestników side-event zorganizowanym w ramach projektu podczas HDIM OSCE 2016; łącznie 50 uczestników dwóch spotkań regionalnych grup roboczych.

Publikacje

Ponad 20 analiz, oświadczeń, raportów, przygotowanych w ramach projektu dla ciał międzynarodowych, na przykład:

- Joint NGO submission to the UN Human Rights Committee, entitled “Comments of Kazakhstani Human Rights NGOs on Kazakhstan’s Second Periodic Report on the Implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights”.
- Briefing on torture and other ill-treatment for the EU-Tajikistan Cooperation Council meeting, January/February 2016

Report on domestic violence and on extortion and ill-treatment of LGBT people in Tajikistanxx

Zespół

Lenur Kerymov, Małgorzata Gawlik, Robert Krasnodębski

19. Edukacja włączająca warunkiem integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami- program dla Białorusi

Celem ogólnym projektu było zagwarantowanie pełnego i równego udziału w edukacji i w życiu społecznym osobom niepełnosprawnym poprzez wsparcie edukacji włączającej w Białorusi i dostosowanie jej do standardów międzynarodowych (m. in. Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych), a tym samym przeciwdziałanie dyskryminacji w zakresie dostępu do nauki osób z niepełnosprawnościami.

Pierwsze siedmiodniowe seminarium/wizytę studyjną przeprowadziliśmy w dniach 4-11 czerwca br. Wzięło w nim udział 25 osób (nauczyciele, rodzice, działacze organizacji, wykładowcy i eksperci instytucji kształcących pedagogów). Głównym celem pierwszego seminarium/wizyty studyjnej było zapoznanie uczestników z prawami zapisanymi w Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych i pokazanie edukacji włączającej jako mechanizmu wyrównywania szans i przygotowania do pełnego udziału w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami, a także omówienia roli i zadań w realizacji edukacji włączającej nauczycieli, pedagogów, psychologów, logopedów i innych specjalistów a także rodziców dzieci z niepełnosprawnościami. Ważnym elementem tego seminarium/wizyty studyjnej było podzielenie się z uczestnikami polskimi doświadczeniami w realizacji edukacji włączającej przez spotkania z polskimi specjalistami oraz wizyt w placówkach wspomagających lub realizujących ten typ edukacji.

Do udziału w drugim seminarium/wizycie studyjnej (2 – 9 lipca) zaprosiliśmy wykładowców uczelni przygotowujących nauczycieli i specjalistów do realizacji edukacji włączającej oraz studentów ostatnich lat studiów tych uczelni. Z założenia uczestnicy mieli reprezentować wszystkie uniwersytety w których przygotowujący są specjaliści do pracy w systemie edukacji włączającej. W seminarium udział wzięło 27 osób z 8 uniwersytetów i 4 instytutów pedagogicznych. Celem tego seminarium/wizyty studyjnej było nie tylko zapoznanie uczestników z prawami zapisanymi w Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych i pokazanie edukacji włączającej jako mechanizmu wyrównywania szans i przygotowania do pełnego udziału w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Główny akcent położony był na proces przygotowywania na uczelniach kadry pedagogicznej do realizacji edukacji w systemie edukacji włączającej.

Do udziału w trzecim działaniu projektu (17-24 września) przygotowującego do podejmowania różnorodnych działań wzmacniających proces edukacji włączającej i wdrażania zmian, zaproszeni zostali wybrani uczestnicy pierwszego i drugiego działania, ponieważ była to logiczna kontynuacja poprzednich działań. Zgodnie z projektem chcieliśmy aby w tej grupie znaleźli się przedstawiciele wszystkich grup uczestniczących w projekcie (nauczyciele, specjaliści, rodzice, studenci, wykładowcy uczelni). Łącznie udział wzięło 25 osób.

Partnerami projektu ze strony białoruskiej było *Center for pervasive developmental disorders "Levania"* i *Państwowy Uniwersytet w Baranowiczach*

Dane statyczne

25 uczestników 1.seminarium

27 uczestników 2. Seminarium
25 uczestników zajęć włączających

Zespół

Adam Pyrek, Ewa Fabich

20. Partnerstwo warunkiem integracji dla osób żyjących z chorobami zakaźnymi - program dla Białorusi

Projekt realizowany był w okresie 15.02.2016 -30.11.2016 r.

Cele bezpośrednie :

- Podwyższenie poziomu wiedzy i umiejętności ,nawiązanie i wypracowanie form współpracy pomiędzy przedstawicielami organizacji zajmujących się problematyką praw osób żyjących z chorobami zakaźnymi, lekarzami i dziennikarzami.
- Stworzenie 3-osobowych grup regionalnych: działacz organizacji, lekarz i dziennikarz, którzy będą podejmować działania w celu poprawy dostępu do usług społecznych, edukacji społecznej ,profilaktyki w celu podniesienia efektywności działań na rzecz osób z chorobami zakaźnymi poprzez zaangażowanie lekarzy zapewniających poprawność merytoryczną i dziennikarzy dbających o nagłośnienie i edukację społeczną.
- Kontynuowanie i wzmacnianie rozpoczętego w Białorusi procesu budowy systemu usług socjalnych i działań w celu przeciwdziałania dyskryminacji i marginalizacji osób żyjących z chorobami zakaźnymi.

Działania projektu:- I seminarium/wizyta studyjna –Warszawa16 – 23.06.2016 dot. praw człowieka, praw osób z chorobami zakaźnymi, międzynarodowych standardów dot. osób żyjących z chorobami zakaźnymi, polskiego systemu opieki i pomocy , leczenia II seminarium Warszawa 3 -10 września 2016 dot. dostępu do usług społecznych dla osób żyjących z chorobami zakaźnymi – standardów, praktyki różnych krajów, realności białoruskiej ;procesu monitorowania; roli pracowników medycznych, dziennikarzy, działaczy organizacji społecznych , III seminarium Warszawa, 8 – 15 października 2016 dot. integracji społecznej, stygmatyzacji i dyskryminacji osób żyjących z chorobami zakaźnymi, roli mediów ,pracowników medycznych, organizacji społecznych w przeciwdziałaniu dyskryminacji i współdziałaniu w tym zakresie . Uczestnikami byli lekarze, działacze organizacji społecznych, dziennikarze z 9 regionów Białorusi z których utworzono 9 regionalnych trójek aktualnie bardzo intensywnie działających na rzecz osób żyjących z chorobami zakaźnymi.

Dane statyczne

łącznie w działaniach edukacyjnych brało udział 80 uczestników.

W realizację projektu (wykładowcy, trenerzy, przedstawiciele placówek w ramach wizyt studyjnych, koordynatorzy projektu itd.) zaangażowanych było 45 osób.

Zespół

Koordynator: J. Agnieszka Kłosowska, E. Fabich

21. Projekt „ Współdziałanie władzy lokalnej i NGO. Promocja polskiej demokracji lokalnej na Ukrainie’

. Projekt był realizowany na Ukrainie wspólnie z ukraińskimi partnerami organizacją Mar/t i Ahalar.

Celem projektu jest przygotowanie i przeprowadzenie konsultacji społecznych w 7 lokalnych społecznościach, miejscowościach, z których pochodzili uczestnicy – przedstawiciele NGO i władz lokalnych. Uczestnicy projektu mieli też okazję w ramach wizyt studyjnych w Polsce poznać nasze dobre praktyki w zakresie prowadzenia konsultacji społecznych oraz współdziałania władz samorządowych i NGO na rzecz lokalnych społeczności. Projekt zakończy się w styczniu 2017.

Dane statystyczne

14 działaczy ngo's z 7 miast
7 samorządowców z 7 miast
3 dziennikarzy
2 przedstawiciele biura reformy samorządowej

Zespół

Elżbieta Czyż
Zenon Kołodziej

22. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie działania na Wschodzie.

W czerwcu dobiegła końca pierwsza edycja projektu FUTURE DOCS (jeden ze zwycięzców w konkursie innowacyjnych europejskich inicjatyw „Advocate Europe”). Ta platforma współpracy obrońców praw człowieka i filmowców okazała się sukcesem – zaowocowała ośmioma zaawansowanymi projektami filmów dokumentalnych na ważne, ale rzadko poruszane tematy z dziedziny praw człowieka, zainspirowała też inne festiwale do podjęcia podobnych inicjatyw na skalę lokalną – przy współpracy z zespołem festiwalowym wzorowane na FUTURE DOCS fora powstały w Rumunii i Gruzji. Najbardziej obiecujący projekt filmowy – „The Winning Generation” – o armeńskich więźniach politycznych, przygotowywany we współpracy włosko-holenderskiego dokumentalisty i działaczki z Armenii – otrzymał nagrodę FUTURE DOCS – 7000 euro na dalszy rozwój.

Wyraźnie rozwinął się również festiwal WATCH DOCS Belarus. W grudniu 2016 r. miała miejsce jego druga edycja, tym razem nie tylko w Mińsku, ale także w Grodnie. Otrzymała się dzięki aktywności NGO Zvyano, zaangażowaniu pro publico bono ponad stu osób i skutecznej akcji crowdfundingowej

Zespół:

Maciej Nowicki, Marta Szuchnicka, Konrad Wirkowski

III.   Udział HFHR w kształtowaniu polityk międzynarodowych (Unii Europejskiej oraz innych organizacji międzynarodowych) w zakresie praw i wolności człowieka

23. W zakresie wpływania na polityki Unii dotyczące wszystkich jej krajów członkowskich

HFPC stara się wpływać na politykę UE w dziedzinie m.in. polityki karnej, więziennictwa, prawa do obrońcy czy ochrony praw nieletnich poprzez zaangażowanie w realizację szeregu partnerskich projektów badawczych, mających na celu, poza diagnozą dotyczącą funkcjonujących w poszczególnych krajach UE rozwiązań systemowych i odpowiedzi na pytania o praktykę ich stosowania, wypracowanie rekomendacji dotyczących nowych, bardziej efektywnych rozwiązań w tym wymianę i uwspólnienie występujących w poszczególnych krajach dobrych praktyk. W ramach tej aktywności wzięliśmy udział w następujących projektach

- Choroby zakaźne w więzieniach

Żaden z dotychczas obowiązujących dokumentów na temat ochrony praw człowieka nie podchodził kompleksowo do tematy występowania chorób zakaźnych w jednostkach penitencjarnych. Lukę tę postanowił wypełnić finansowany przez Unię Europejską międzynarodowy projekt „Improving Prison Conditions by Strengthening Infectious Disease Monitoring”, w którym wzięła udział HFPC. W jego ramach powstał raport krajowy opisujący sytuację w Polsce (w języku angielskim oraz polskim) oraz zbiór standardów dotyczących należytej opieki nad więźniami cierpiącymi z powodu HIV, HCV oraz gruźlicy. Trzecią z publikacji było zaś narzędzie do badania przestrzegania praw człowieka w jednostkach penitencjarnych. Sądzimy, że może ono być szczególnie przydatne dla takich instytucji, jak CPT, czy też Krajowy Mechanizm Prewencji, realnie zwiększając ich zainteresowanie tematyką chorób zakaźnych.

Publikacje

Gen Sander, HIV, HCV, TB and Harm Reduction in Prisons. Human Rights, Minimum Standards and Monitoring at the European and International Levels.

Gen Sander, Monitoring HIV, WZW C, Gruźlicy i redukcji szkód w jednostkach penitencjarnych: Zapobieganie złemu traktowaniu w oparciu o prawa człowieka.

Marcin Wolny, Piotr Kubaszewski, Improving Prison Conditions by Strengthening the Monitoring of HIV, HCV, TB and Harm Reduction. Mapping report – Poland. (wersja EN i PL).

Zespół

Adw. Marcin Wolny, Piotr Kubaszewski

- [Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania: monitoring alternatyw i praktyki sądowej](#)

Uczestniczyliśmy o okresie czerwiec 2014 – maj 2016 w europejskim projekcie „*Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania: monitorowanie alternatyw i praktyki sądowej*”. W ramach projektu powstał prawno-porównawczy raport na temat stosowania izolacyjnych środków zapobiegawczych w 10 krajach europejskich. Projekt opierał się na analizie praktyki stosowania prawa w oparciu o: przegląd regulacji i literatury, badanie ankietowe wśród adwokatów, badanie aktowe, obserwację posiedzeń aresztowych oraz wywiady indywidualne z sędziami i prokuratorami. Koordynatorem projektu na poziomie europejskim była brytyjska fundacja Fair Trials International. HFPC odpowiadała za polską część badań.

[Dane statyczne](#)

W trakcie trwania projektu w Polsce przeprowadzono obserwacje 4 posiedzeń, zbadano akta 70 spraw, przeprowadzono ankietę z 24 adwokatami oraz przeprowadzono wywiady z 9 sędziami i 7 prokuratorami.

[Konferencje](#)

Organizacja: Warsztaty „*Kto naprawdę siedzi w areszcie, czyli tymczasowe aresztowanie i jak o nim mówić*” – 5 kwietnia 2016 r. Uczestnicy: dziennikarze, adwokaci, radcy prawni, prokuratorzy, sędziowie, policjanci.

[Publikacje](#)

J. Smętek, K. Wiśniewska, „*Praktyka tymczasowego aresztowania w Polsce. Raport z badania*”. Warszawa 2016 r.

[Zespół](#)

Koordynator: adw. Katarzyna Wiśniewska

Prawnik: Joanna Smętek

Nadzór merytoryczny: dr Piotr Kładoczny

- [Praktyka stosowania europejskiego nakazu aresztowania](#)

Po zamknięciu w czerwcu 2016 opisanego wyżej projektu dotyczącego praktyki stosowania tymczasowego aresztowania w wybranych krajach od lipca 2016 przystąpiliśmy do realizacji projektu pt. „*Beyond Surrender*” dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania (ENA). Projekt współfinansuje Komisja Europejska, a za koordynację na poziomie europejskim odpowiada organizacja Fair Trials Europe. W ramach projektu HFPC przeprowadzi kompleksowy monitoring 20 spraw, w których osoba ścigana została przekazana do Polski na podstawie ENA. Monitoring obejmuje badania aktowe, obserwację posiedzeń oraz wywiady indywidualne z obrońcami, osobami przekazanymi na podstawie ENA i ich rodzinami. Celem projektu jest zbadanie, jak wygląda praktyka stosowania ENA w Polsce oraz jak wpływa zastosowanie ENA na życie osób ściganych.

[Dane statyczne](#)

Do końca grudnia HFPC przyjęło do wstępnej analizy w ramach projektu 7 spraw. Prowadziło monitoring dwóch spraw, w tym przeprowadziło łącznie obserwację 5 posiedzeń i 1 wywiad indywidualny ze ściganym.

Konferencje

Seminarium pt. Europejski Nakaz Aresztowania w praktyce – wzięło w nim udział 22 prawników przede wszystkim adwokatów praktykujących w obszarze prawa karnego i zajmujących się ENA oraz [prowadzących działalność naukową

Zespół

Joanna Smętek, Katarzyna Wiśniewska, Marcin Wolny

- Europejskie obserwatorium alternatyw dla pozbawienia wolności

30 czerwca 2016 r. zakończył działanie 2-letni projekt realizowany z partnerami z 8 krajów UE. W 2016 r. zakończone zostały prace nad raportem porównawczym z państw, z których pochodzili partnerzy projektu (Francja, Grecja, Hiszpania, Łotwa, Polska, Portugalia, Wielka Brytania, Włochy). Na podstawie raportu oraz wyników warsztatów krajowych, które zostały przeprowadzone w 2015 r. sporządzony został podręcznik dobrych praktyk, pokazujący pozytywne przykłady wykorzystania alternatywnych dla pozbawienia wolności środków. W tym okresie odbyła się konferencja końcowa projektu w Portugalii oraz konferencja krajowa.

Konferencje

konferencja końcowa projektu (Lizbona) – 20-21 czerwca 2016 r.
- konferencja krajowa (Warszawa) – 28 czerwca 2016 r

Publikacje

- A handbook of good practice
- Reducing the prison population in Europe: do community based sentences work?

Zespół

Artur Pietryka, Adam Płoszka

- Dzieci za kratami. Prawa dzieci pozbawionych wolności: poprawa mechanizmów monitorowania

Również w czerwcu 2016 zakończył się projekt Dzieci za kratami. Efektem tego dwuletniego projektu było opracowanie przewodnika zawierającego wskazówki do monitorowania placówek dla nieletnich, które mają sprawić, że wizyta będzie nie tylko skuteczna i efektywna, ale także przyjazna dziecku. Szczególną uwagę autorzy podręcznika zwrócili na specyfikę kontrolowania i monitorowania miejsc pozbawienia wolności dla dzieci. W projekt zaangażowane były organizacje pozarządowe, naukowcy oraz przedstawiciele Krajowych Mechanizmów Prewencji. Pracownicy HFHR aktywnie uczestniczyli w procesie przygotowania przewodnika i współpracowali z innymi uczestnikami projektu. Koordynatorem projektu na poziomie europejskim była organizacja DCI Belgium.

Publikacje

Przewodnik dostępny jest pod adresem:
http://www.childrensrightsbehindbars.eu/images/Guide/Practical_Guide.pdf

Konferencje

Udział w charakterze prelegenta:

K. Wiśniewska, Międzynarodowa konferencja podsumowująca projekt „Dzieci za kratami” – 15 lutego 2016 r., Bruksela

Zespół

adw. Katarzyna Wiśniewska, adw. Marcin Wolny

- [Mój Prawnik, Moje Prawa. Wzmacnianie praw dzieci w postępowaniach karnych w Unii Europejskiej.](#)

Kontynuacją opisanego wcześniej projektu jest rozpoczęty we wrześniu 2016 r. również międzynarodowy projekt „*My lawyer, my rights – enhancing children’s rights in criminal proceedings in the EU*”. Jego celem jest wsparcie Państw Członkowskich Unii Europejskiej w poprawnej implementacji do krajowych porządków prawnych Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (2013/48), a także Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym (2016/800).

Wśród głównych elementów projektu wyliczyć można stworzenie 15 krajowych raportów obrazujących sytuację prawną nieletnich w poszczególnych państwach członkowskich, a także przygotowanie dwóch podręczników. Pierwszy z nich adresowany będzie do prawników pracujących z nieletnimi i stanowić będzie materiał do samokształcenia na temat standardów postępowania z nieletnimi. Drugi z założenia ma być kierowany do instytucji państwa odpowiedzialnych za kształtowanie systemu odpowiedzialności nieletnich. Zaprezentuje przy tym, jak budować taki system w zgodzie z międzynarodowymi standardami oraz dyrektywami 2013/48 i 2016/800. Oprócz organizacji pozarządowych z poszczególnych państw Europy w projekt zaangażowana są również członkowie European Criminal Bar Association, eksperci zajmujący się postępowaniem w sprawach nieletnich. Wymienione osoby lub ich przedstawiciele wejdą, wraz reprezentantami Ministerstw Sprawiedliwości poszczególnych Państw Członkowskich Unii Europejskiej – Belgii, Holandii, Włoch, Polski, Bułgarii oraz Irlandii, w skład Rady Doradczej. Do najważniejszych zadań tego ciała zaliczyć można m.in. komentowanie dokumentów wytworzonych w toku projektu, a także identyfikacja problemów, które mogą stanąć na przeszkodzie w drodze do jak najpełniejszej implementacji dyrektyw 2013/48 i 2016/800.

W ramach tego projektu prawnicy HFPC prowadzą obecnie analizę prawa, orzecznictwa oraz dostępnych publikacji naukowych w celu przygotowania opracowania teoretycznego dotyczącego dostępu dzieci do adwokata w postępowaniach, w których badane są ich własne czyny. Jednocześnie członkowie zespołu przeprowadzają wywiady z ekspertami z tego zakresu oraz dziećmi. Wywiady te mają uzupełnić o aspekt praktyczny przygotowywane analizy teoretyczne.

Zespół

Adw. Katarzyna Wiśniewska, adw. Marcin Wolny

- [Stosowanie detencji dzieci w postępowaniach o udzielenie ochrony międzynarodowej](#)

Również sposobu traktowania dzieci oraz przestrzegania ich praw przez organy władzy dotyczy kolejny projekt, w którym bierzemy udział - tym razem realizowany we współpracy z UNHCR. Projekt rozpoczął się od dnia 1 sierpnia 2016 r. i dotyczył zbadania stosowania detencji dzieci w postępowaniach o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Badanie obejmowało analizę stanu prawnego oraz przegląd orzecznictwa w sprawach związanych z pobytem małoletnich cudzoziemców w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców. Wnioski z tej analizy posłużą do przygotowania raportu na temat praktyki stosowania środków detencyjnych oraz alternatyw do detencji przez polskie organy władzy i sądy.

[Zespół](#)

Marta Górczewska, Daniel Witko

- [Strengthening procedural rights in criminal proceedings: effective implementation of the right to a lawyer/legal aid under the Stockholm Programme](#)

Celem projektu jest analiza implementacji do prawa polskiego dyrektywy 2013/84 dotyczącej dostępu do adwokata/pomocy prawnej w postępowaniu karnym. Projekt rozpoczął się w lipcu 2016 r. W ramach projektu przeprowadzono badania aktowe w 21 sądach w całej Polsce.

[Dane statyczne](#)

Badania aktowe 228 spraw

[Zespół](#)

Barbara Grabowska Moroz, Marcin Wolny Adam Klepczyński, Łukasz Gocątek

- [Prawa procesowe na posterunkach policji](#)

Od września 2016 r. uczestniczymy w realizacji projektu pt. „Prawa procesowe na posterunkach policji” dotyczącego implementacji praw procesowych zatrzymanych i podejrzanych, jakie wynikają z prawnokarnych dyrektyw Unii Europejskiej. Projekt współfinansuje Komisja Europejska, a za koordynację na poziomie europejskim odpowiada organizacja Irish Council for Civil Liberties.

W ramach projektu zespół HFPC podobnie jak inne zespoły krajowe przeprowadzi obserwacje działań funkcjonariuszy policji na posterunkach policji pod kątem stosowania praw procesowych zatrzymanych i podejrzanych. Jednocześnie badacze będą także blisko obserwować pracę prawników podczas kontaktów z zatrzymanymi i podejrzanymi m.in. na posterunkach. W ramach badania planujemy także przeprowadzić wywiady indywidualne z udziałem zarówno podejrzanych jak i ich prawników. Prawnicy HFPC prowadzą obecnie analizę prawa, orzecznictwa oraz dostępnych publikacji naukowych w celu przygotowania opracowania teoretycznego dotyczące praw zatrzymanych i podejrzanych w polskim systemie prawa karnego.

[Zespół](#)

Joanna Smętek, Katarzyna Wiśniewska, Daniel Witko

- [„ON-THE-MOVE – The reality of free movement for young European citizens migrating in times of crisis”](#)

Kontynuowaliśmy udział w projekcie badawczym dotyczącym realizacji prawa do swobodnego

przemieszania się w ramach EU, realizowanym w partnerstwie międzynarodowym złożonym z 15 organizacji i ośrodków badawczych. Badania obejmowały analizę danych zastanych, w tym analizę prawną, oraz badania terenowe wśród osób, które planują lub doświadczyły migracji (43 wywiady pogłębione). Wyniki badań zostały przedstawione w raporcie krajowym, który będzie opublikowany w 2017 roku w formie elektronicznej. Posłużą także do dalszych analiz i przygotowania raportów przekrojowych, obejmujących wszystkie kraje biorące udział w projekcie.

Zespół:

- SATORI (“Stakeholders Acting Together On the ethical impact assessment od Research and Innovation”)

W ramach realizowanego od 3 lat projektu SATORI Helsińska Fundacja Praw Człowieka była zaangażowana w dalsze prace nad etycznymi wytycznymi oceny badań naukowych i innowacji technicznych (oraz opracowaniem standardów (tzw. CEN Workshop Agreement, w skrócie CWA) w tym zakresie.

W tym celu uczestniczono w przygotowaniu raportów na temat: kryteriów etycznych, mechanizmów i procedur oceny etycznej stosowanych przez różne podmioty, jak również sposobów zagwarantowania zaproponowanym metodom skuteczności. Na podstawie raportów przygotowano wstępny tekst CWA, który został poddany publicznym konsultacjom. W ramach konsultacji zorganizowano m.in. seminaria dla ekspertów, podczas których przedyskutowano propozycje i zebrano do nich uwagi. Dwu-dniowe warsztaty odbyły się także w Warszawie w dniach 16-17 listopada. Następnym krokiem będzie analiza komentarzy (ponad 500) i wprowadzenie poprawek do tekstu CWA.

Ponadto HFPC była zaangażowana w tworzenie newslettera zawierającego informacje z obszaru etyki badań naukowych i innowacji technicznych, oraz bloga (dostępne na stronie: <http://satoriproject.eu/>)

Konferencje

- Dwu-dniowe warsztaty odbyły się także w Warszawie w dniach 16-17 listopada wzięło w nich udział 22 uczestników

Zespół

Zuzanna Warso, Marcin Sczaniecki

- **Badania we współpracy z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA)**

W 2016 r. HFPC kontynuowała także współpracę z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej. W ramach sieci FRANET eksperci HFPC przygotowali szereg raportów z zakresu ochrony praw podstawowych w Polsce. Raporty dotyczyły m.in. legislacji regulującej funkcjonowanie służb specjalnych i nadzoru, detencji dzieci z rodzin migrantów, minimalnego wieku dzieci do podejmowania własnych decyzji, dostępu ofiar przestępstw do wymiaru sprawiedliwości oraz o ochronie dziennikarzy. Eksperci HFPC przygotowali również raport roczny podsumowujący najważniejsze zmiany w zakresie ochrony praw podstawowych w Polsce w 2016 r.

Dane statyczne

Publikacje

Zespół

prof. Ireneusz C. Kamiński – senior ekspert

projekt koordynują Małgorzata Szuleka i Joanna Smętek.

24. W zakresie polityki Unii i organizacji międzynarodowych wobec stanu przestrzegania praw i wolności człowieka w Polsce

Jest oczywiste, iż aktywność HFPC w zakresie informowania społeczności międzynarodowej (w tym zwłaszcza organizacji międzynarodowych) na temat zagrożeń dla praw i wolności człowieka wynikających z kryzysu konstytucyjnego wokół TK w Polsce oraz ze zmian szeregu innych fundamentalnych ustaw – znacząco wzrosła pod koniec 2015 roku i trend ten utrzymał się przez cały 2016 rok. Na własnym przykładzie weryfikowaliśmy teraz także, i to ze zdecydowanie pozytywnym rezultatem, sprawność działania oraz wsparcie, na jakie można liczyć ze strony działających platform i sieci organizacji pozarządowych.

W zakresie działalności rzeczniczej przedstawiciele HFPC odbyli szereg spotkań z przedstawicielami Komisji Europejskiej, Parlamentu Europejskiego, Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy, Komisarzem Rady Europy ds. Praw Człowieka, Komisją Wenecką, Komitetem Praw Człowieka i międzynarodowymi organizacjami działającymi na rzecz praw człowieka. Przedstawiciele HFPC przekazywali aktualne informacje na temat najważniejszych zmian w prawie odnośnie funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego, ustawy o Policji, prawa o zgromadzeniach, nowelizacji ustawy o aborcji.

Przedstawiciele HFPC dwukrotnie spotkali się z delegacją Komisji Weneckiej, w trakcie jej wizyt w Polsce. HFPC w trakcie tych spotkań przedstawiła swoje opinie na temat zmian w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym oraz ustawy o Policji. Przedstawiciele HFPC konsultowali również dla Biura Komisarza Rady Europy ds. Praw Człowieka treść raportu na temat Polski, który został opublikowany w czerwcu 2016 r. Wspólnie z Human Rights House Foundation, HFPC zorganizowała debatę „Rule of law under threat in Poland” w trakcie letniej sesji PACE w czerwcu 2016 r. Przedstawiciele HFPC wzięli również w dyskusji na temat Polski w Komitecie ds. Politycznych PACE w marcu 2016 r.

HFPC monitorowała również przebieg procedury kontroli praworządności zainicjowanej przez Komisję Europejską w styczniu 2016 r. W ramach tego monitoringu HFPC przedstawiła swoje opinie przedstawicielom zarówno Komisji Europejskiej jak i członkom Parlamentu Europejskiego. W ramach tego monitoringu powstała publikacja „Unijna procedura kontroli praworządności – panaceum czy placebo?” oraz list ponad 90 organizacji pozarządowych z całego świata z apelem do polskich władz o wykonanie zaleceń Komisji Europejskiej.

HFPC przedstawiła również swój raport-cień do sprawozdania rządu w ramach procedury sprawozdawczej przed Komitetem Praw Człowieka, a także wzięła udział w sesji Komitetu w październiku 2016 r.

Przedstawiciele HFPC utrzymują stały kontakt z międzynarodowymi organizacjami działającymi na rzecz praw człowieka: Human Rights Watch, Human Rights First, Human Rights House Foundation, Hungarian Helsinki Committee i Hungarian Civil Liberties Union, z którymi wymieniają się informacjami na temat zmian w poszczególnych państwach w kierunku nieliberalnych demokracji. HFPC prowadzi również współpracę z ambasadami takich krajów jak m.in. USA, Dania, Belgia, Hiszpania, Holandia, Niemcy i Francja, którym przekazuje informacje na temat zmian w Polsce.

Kontynuując wcześniej rozpoczęte sprawy HFPC m.in. skierowała do Komitetu Ministrów Rady Europy uwagi dotyczące wykonania wyroków *Al Nashiri v. Polska* i *Abu Zubaydah v. Polska*. Wskazaliśmy w nich na brak postępów w prowadzonym postępowaniu karnym, brak niezależności prokuratury od nacisków politycznych oraz brak niezależnego nadzoru nad działalnością służb specjalnych.

Konferencje

„The state of democracy and the rule of law in Poland” – Paryż, 8 marca 2016 r.
„Rule of law under threat in Poland” – Strasburg, 20 czerwca 2016

Publikacje

Kryzys konstytucyjny w Polsce. 2015-2016
Unijna procedura kontroli praworządności – panaceum czy placebo?

Zespół

Dominika Bychawska Siniarska, Małgorzata Szuleka, Barbara Grabowska Moroz i inni

25. W zakresie polityki Unii i organizacji międzynarodowych wobec stanu przestrzegania praw i wolności człowieka w krajach wobec niej zewnętrznych

Na ścisłej współpracy z organizacjami z Genewy, Brukseli czy Strasburga polegają także w znacznym działaniu HFPC mające na celu promowanie informacji na temat naruszeń praw człowieka w krajach Partnerstwa Wschodniego, Azji Centralnej i Białorusi. Szerzej zostało to opisane w ramach sprawozdań poszczególnych projektów w II rozdziale tego sprawozdania omawiającym naszą działalność „w i na rzecz” krajów powstałych po rozpadzie ZSRR

Zespół

Dominika Bychawska Siniarska, Małgorzata Szuleka i inni

26. Przynależność do Krajowych i Międzynarodowych Sieci NGOs

HFPC kontynuuje działania w następujących sieciach organizacji pozarządowych

- EU Russia Civil Society Forum
- The Civic Solidarity Platform

- The Committee on International Control over the Human Rights Situation in Belarus
- Grupa Zagranica
- Sieć Domów Praw Człowieka (The Human Rights House Network).
- Human Rights Film Festival Network
- ECRE
- Justice
- Europejska Platforma Swobód Obywatelskich (wspólnie z innymi uczestnikami finalizujemy rejestrację)
- Europejska Sieć na rzecz Wykonywania Orzeczeń ETPC wspólnie z OSJI oraz Judgment Watch w 2016 roku zarejestrowaliśmy tę sieć.
oraz współpracę z organizacjami międzynarodowymi: ONZ, Rada Europy, Unia Europejską oraz OBWE

IV, Wzmocnienie fundacji

27. Public relations

W 2016 r. HFPC realizowała strategię komunikacyjną, która obejmowała m.in. dywersyfikację treści publikowanych w mediach społecznościowych oraz umacnianie wizerunku HFPC jako organizacji eksperckiej.

W mediach społecznościowych prowadzonych przez opublikowano znacznie więcej treści graficznych prezentujących najważniejsze kierunki działań HFPC. Prezentowane infografiki miały na celu nie tylko wzmacnianie przekazu, ale w kluczowych tematach (jak np. ustawa antyterrorystyczna, kryzys konstytucyjny, prawo o zgromadzeniach czy ustawa dezubekizacyjna) prezentowanie głównego przekazu.

Ekspertki HFPC komentowały dla mediów wszystkie najważniejsze zmiany w zakresie ochrony praw człowieka w Polsce w 2016 r. Wśród tych zagadnień, wiodącymi tematami w były:

- sprawy związane z mediami (zmiana ustawy o radiofonii i telewizji, mała i duża ustawa medialna, skarga na „Wiadomości” TVP),
- kryzys konstytucyjny i jego echa w środowisku międzynarodowym (w tym m.in. uruchomienie przez KE procedury kontroli praworządności, opinie Komisji Weneckiej i rekomendacje Komitetu Praw Człowieka przy ONZ)
- przepisy ograniczające powrót do służby w policji po zwolnieniu dyscyplinarnym mimo późniejszego uniewinnienia na kanwie skargi do Trybunału Konstytucyjnego,
- kontrowersyjne zmiany w prawie o zgromadzeniach
- sytuacja pracowników z Korei Północnej w Polsce

W maju 2016 r. ruszyła strona www.wyrokietpc.pl, na której prawnicy HFHR publikują krótkie omówienia wyroków strasburskich. Strona zawiera zestawienie omówień od początku 2012 r. i znajduje się na niej ponad 200 opracowań dotyczących kluczowych wyroków, jakie zapadły przed ETPC w tym okresie.

Strona notuje ok. 120 odwiedzin miesięcznie.

W ramach kontynuacji projektu wzmacniającego komunikację HFPC w połowie czerwca odbyło się również szkolenie z zakresu wystąpień publicznych dla pracowników.

Podczas 2016 r. stronę HFPC (www.hfhr.pl) odwiedziło ok. 300 tys. osób (przykładowo dane za okres czerwiec-grudzień wskazują na 166 tys. odsłon unikalnych użytkowników w ciągu 6 miesięcy). Profil na portalu Facebook posiada obecnie blisko 49 tys. fanów (wzrost o 8,5 tysiąca w ciągu roku), a na Twitterze – 3,6 tys. (wzrost liczby fanów o 75%).

Ponadto, eksperci HFPC uczestniczyli w bieżącej dyskusji powiązanej z ochroną praw człowieka – w mediach pojawiały się min. 3 takie komentarze na tydzień.

Kontynuujemy wydawanie newslettera w dwóch wersjach językowych (polskiej i angielskiej), który dociera do 2300 subskrybentów. Ponadto od września wydawany jest newsletter

prawników pro bono HFPC, skierowany do adwokatów i radców prawnych, którzy dotychczas współpracowali z HFPC w ramach pomocy prawnej pro bono lub deklarują taką chęć w przyszłości. Dociera on do 140 prawników.

Dane statyczne

282 informacje na stronie opublikowane w 2016 r.

379 postów na Facebooku

195 792 reakcje na posty opublikowane przez HFPC na Facebooku (kliknięcia „lubię to”, komentarze, udostępnienia treści etc.)

2300 subskrybentów newslettera

Publikacje

Po stronie wolności – 2. Wydanie nakład 1000 egz.

Raport z działalności HFPC za 2015 rok

Zespół

Małgorzata Szuleka, Marta Borucka

28. Opracowanie strategii Fundacji na następne lata w tym strategii fundraisingowej

W 2015 r. HFPC rozpoczęła projekt, którego celem było stworzenie podstaw strategii fundraisingowej i wzmocnienie komunikacji w tym zakresie, który kontynuowaliśmy w 2016 r.

Przeprowadziliśmy analizę doświadczeń płynących z przeprowadzonej w 2015 r. akcji crowdfundingowej z pełną analizą stopnia zaangażowania zespołu w przeprowadzoną akcję i jej efektów. Przygotowano następną akcję.

W 2016 skupiono się także na wypracowaniu bardziej stałych zasad współpracy z prywatnymi kancelariami prawnymi. W ramach tych działań zorganizowano Pierwsze Forum Prawników Pro Bono HFPC – lipiec 2016 r. Celem Forum było stworzenie stałej platformy dialogu i współpracy między HFPC a przedstawicielami środowisk adwokatów i radców prawnych, którzy angażują się w działalność pro bono na rzecz wzmocnienia ochrony praw człowieka w Polsce. Obok doprecyzowania zasad współpracy efektem Forum było również uruchomienie odrębnego skierowanego tylko do tej grupy odbiorców/współpracowników HFHR Newslettera pozwalającego im lepiej uczestniczyć w życiu Fundacji a zwłaszcza jej programów prawnych

Istotnym sukcesem tej grupy działań jest podpisane partnerstwo strategiczne z Kancelarią Clifford Chance (HFHR jest jednym z 18 strategicznych partnerów tej Kancelarii na świecie), co daje nam możliwość bardziej długofalowej współpracy w tym możliwość korzystania z bardziej wyspecjalizowanych zamkniętych konkursów grantowych organizowanych przez tą Kancelarię. To nowe źródło finansowania działań fundacji może się okazać szczególnie ważne w sytuacji zmieniającej się w Polsce mapie dostępnych dla nas źródeł dotacji (przewidujemy ograniczenia w dostępie do środków publicznych).

Na jesieni rozpoczęliśmy prace nad strategią fundacji na następne lata (2018-2020). By uzupełnić dane zebrane w trakcie badań przeprowadzonych nad wizerunkiem Fundacji i profilem potencjalnego odbiorcy/darczyńcy o bardziej specyficzne informacje od równych grup

interesariuszy (tak wewnątrz jak i na zewnątrz kraju) zatrudniliśmy konsultanta, który już rozpoczął prace. Prace nad strategią będziemy kontynuować w pierwszym kwartale 2017 roku włączając weń również kluczowe osoby z zespołu Fundacji.

Zespół

Zarząd i Rada Fundacji, Elżbieta Czyż, Małgorzata Szuleka, Wojciech Tworowski(konsultacje)

29. Kwartalnik o prawach człowieka HFPC

Kwartalnik o prawach człowieka jest naszą regularną publikacją poświęconą problematyce ochrony praw człowieka. Zamieszczamy w nim artykuły na temat aktualnych problemów z zakresu ochrony praw człowieka w Polsce i na świecie, omawiamy najnowsze orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz spraw precedensowych prowadzonych przez HFPC.

Wydano kolejne numery Kwartalnika: nr 3-4 (115-16)/2015 oraz podwójny numer 1-2 (117-18)/2016. Zakończono prace nad drugim podwójnym numerem 3-4 (19-20)/2016 oddano go do druku a także rozpoczęto prace nad nr 1-2/2017

Dane statyczne

500 egzemplarzy – nakład jednego numeru

3 numery wydane

podwójny numer oddany do druku

1 numer w przygotowaniu

Publikacje

Kolejne numery Kwartalnika

Zespół

prof. Ireneusz C. Kamiński, dr Dorota Pudzianowska, dr Piotr Kładoczny, Katarzyna Wiśniewska, Joanna Smętek, konsultacje – Danuta Przywara